

Arkadiusz C. Koperkiewicz

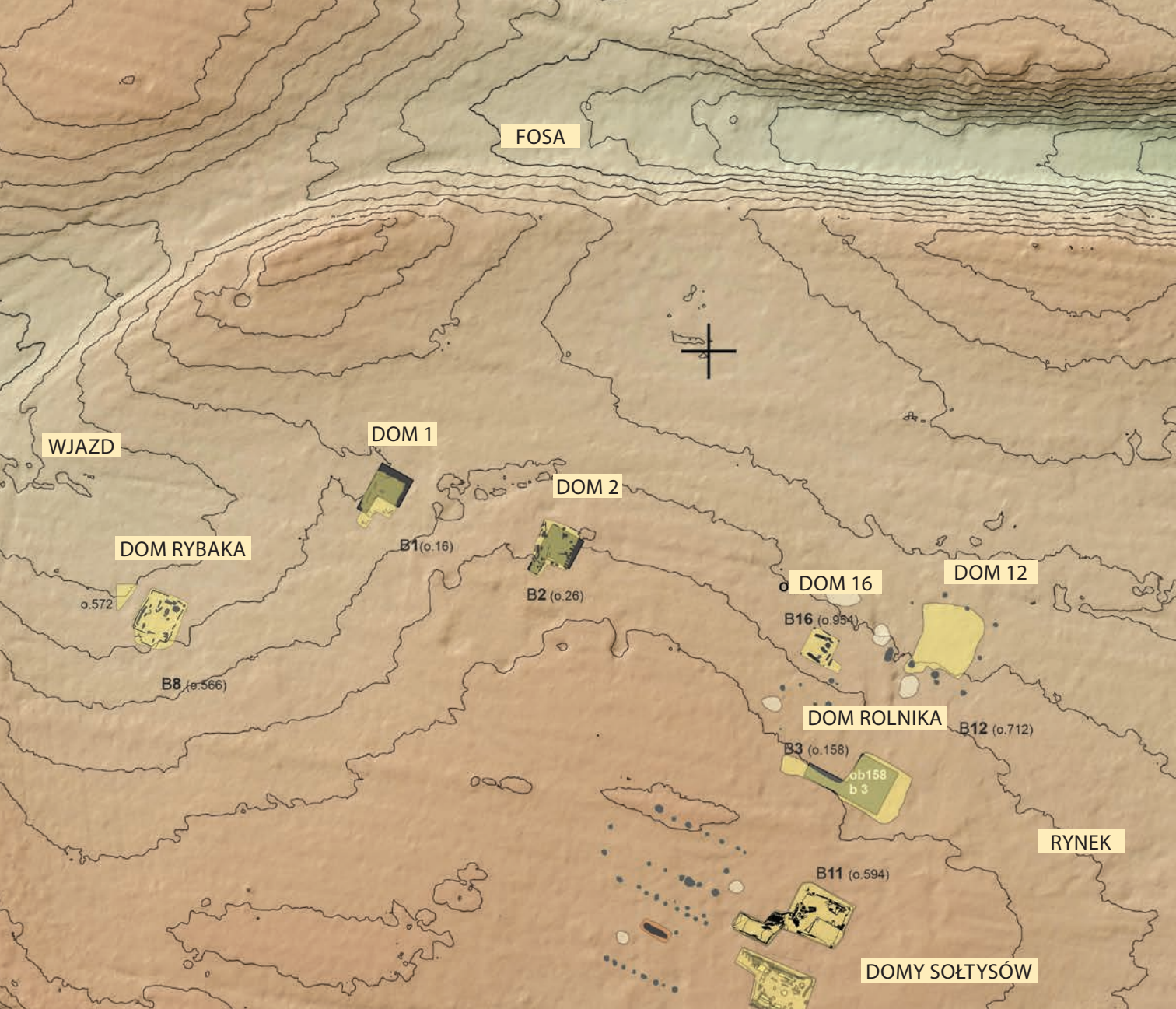
BARCZEWKO

Historia ogniem pisana

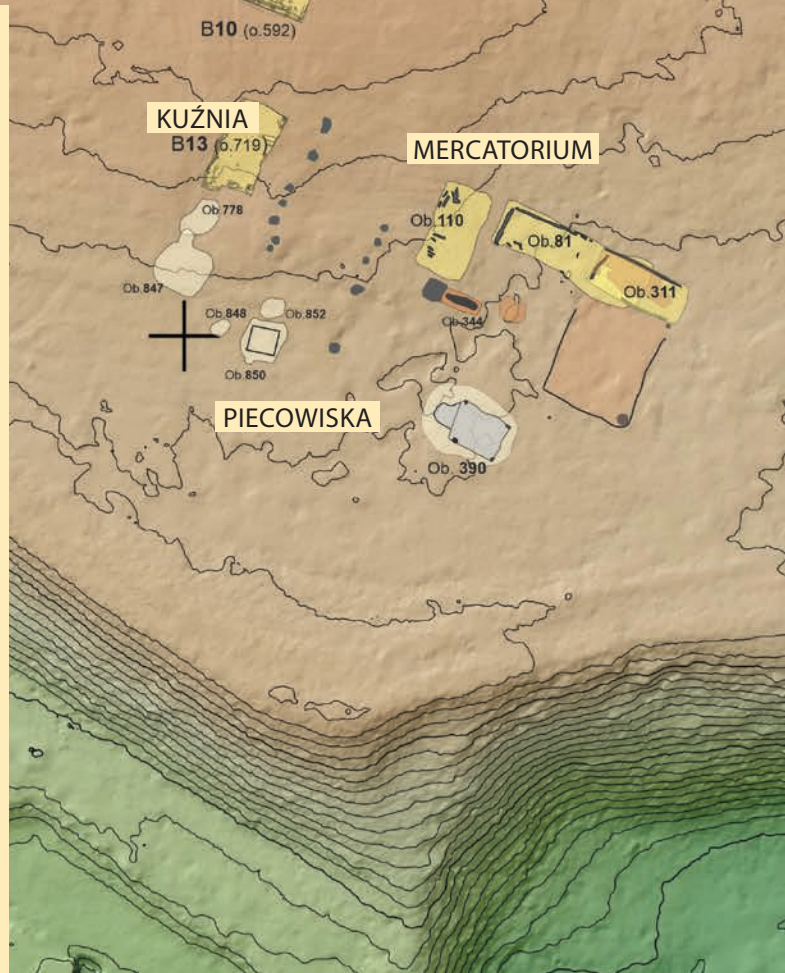
History written by fire

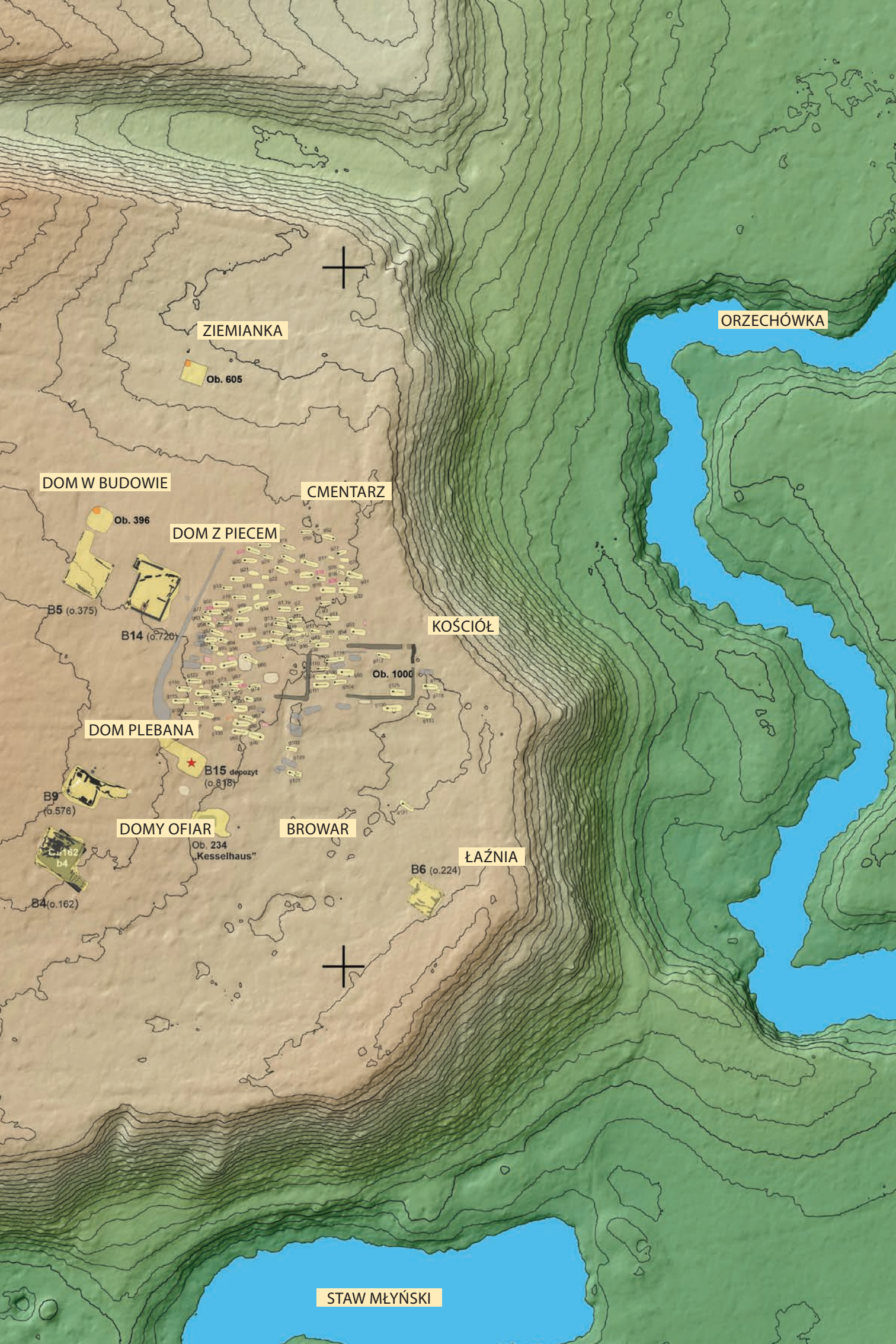
Geschichte mit Feuer geschrieben

1325-2025

- Wjazd/ entry/ Eingang
- Fosa/ pit/ Graben
- Dom rybaka/ fisherman's house/ Fischerhaus
- Kuźnia/ smithy/ Schmiede
- Dom/ house/ Haus
- Dom rolnika/ farmer's house/ Bauernhaus
- Domy sołtysów/ Schultheiss house/ Schulzenhäuser
- Rynek/ marketplace/ Marktplatz
- Piecowisko/ furnaces/ Öfen
- Ziemianka/ dugout/ Grubenhaus
- Dom w budowie/ house under construction/ Haus im Bau
- Dom z piecem/ house with a stove/ Haus mit einem Ofen
- Cmentarz/ cemetery/ Friedhof
- Kościół/ church/ Kirche
- Browar/ brewery/ Brauerei
- Dom plebana/ priest's house/ Pfarrhaus
- Staw młyński/ mill pond/ Mühlenteich
- Orzechówka/ Orzechówka Stream/ Bach Orzechowka

ZIEMIANKA

ORZECHÓWKA

DOM W BUDOWIE

CMENTARZ

DOM Z PIECEM

KOŚCIÓŁ

DOM PLEBANA

DOMY OFIAR

BROWAR

ŁAŹNIA

STAW MŁYŃSKI

Ob. 605

Ob. 396

B5 (o.375)

B14 (o.720)

Ob. 1000

B15 depozyt (o.818)

Ob. 234 "Kesselhaus"

B9 (o.576)

B4 (o.162)

B6 (o.224)

BARCZEWO

Historia ogniem pisana
History written by fire
Geschichte mit Feuer geschrieben

1325-2025

Arkadiusz C. Koperkiewicz

współpraca naukowa
research cooperation

wissenschaftliche Zusammenarbeit

dr hab. Felix Biermann, prof. US
prof. dr hab. Christofer Herrmann

BARCZEWKO

Historia ogniem pisana

History written by fire

Geschichte mit Feuer geschrieben

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2025

Recenzent
dr hab. Marcin Wiewióra, prof. UMK

Redakcja i korekta wydawnicza
Magdalena Cichowicz-Cieślak

Fotografie

JA – Joanna Abramów, FB – Felix Bierrmann,
RB – Rafał Bentkowski, WB – Wojciech Brillowski,
GCh – Grzegorz Chojnowski, MG – Mateusz Górski,
AK – Arkadiusz Koperkiewicz, LL – Leif Plith Lauritson,
MM – Maciej Marczewski, SM – Szymon Marchlewski,
JM – Jerzy Miałdun, JMo – Joanna Mońko,
KN – Kamil Niedźwiecki, MP – Marek Pacholec,
FP – Filip Popek, ES – Ewelina Sidorowicz,
JS – Jarosław Strobin, SS – Seweryn Szczepański,
TW – Tomasz Waszczuk, JW – Jakub Worecki,
PW – Piotr Wroniecki, AŻ – Anna Żurek
Na stronach 45, 46, 48, 50, 52, 55 – archeolog Uwe Michas
i niemiecka grupa rekonstruktorów, 2022.

Tłumaczenia

Język niemiecki: Barbara Sapała
Język angielski: Joanna Zahorska

Koncepcja i projekt okładki
Arkadiusz Koperkiewicz, Anna Żurek

Projekt graficzny i skład
Apograf, Anna i Maciek Żurek

Album wydany w ramach realizacji projektu w konkursie
NCN Opus 21 pt. „Barczewko – historia ogniem pisana. Średniowieczne zaginione
miasto i urbanizacja Puszczy Galindzkiej”, 2021/41/B/HS3/01694, 2022–2024

NARODOWE CENTRUM NAUKI

© Copyright by Uniwersytet Gdański, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
© Copyright by Arkadiusz Koperkiewicz, 2025

ISBN 978-83-8206-738-5
ISBN 978-83-8206-749-1 (online)

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa:
wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep

SPIS TREŚCI

Początki – źródła historyczne	7
The beginnings – historical sources	
Die Ursprünge – historische Quellen	
Odkrycie – historia badań	14
The discovery – the history of the research	
Die Entdeckung – Geschichte der Forschungen	
Narodziny miasta – relikty	40
The rise of the town – relics	
Die Entstehung der Stadt – Befunde	
Życie codzienne – artefakty	65
The daily life – artefacts	
Der Alltag – Funde	
„Życie po życiu”.	90
“The afterlife”	
„Das Leben nach dem Leben”	
Atak – dzień pożogi	102
The Attack – the day of the conflagration	
Der Überfall – Tag der Feuersbrunst	
Kalendarium	119
Timeline	
Kalendarium	
Bibliografia	120
References	
Literaturverzeichnis	

POCZĄTKI

źródła historyczne

Barczewko to wieś w północno-wschodniej Polsce, w pobliżu Olsztyna na Warmii. W średniowieczu był to obszar dominium biskupiego w granicach państwa zakonu krzyżackiego w Prusach.

Najstarsza wzmianka o Barczewku pochodzi z łacińskiej kroniki Piotra z Dusburga *Chronica Terre Prussie*: „W tym samym roku (1325) i porze biskup warmiński Eberhard poprzez brata Fryderyka z Liebenzell, swojego wójta, wybudował w ziemi Galindzkiej nad brzegiem Pisy zamek Wartenbergk”. Była to jedna z ostatnich inwestycji pochodzącego ze Śląska i zasłużonego dla rozwoju Warmii władcy. Lokalizacja zamku/strażnicy nie była tożsama z miejscem założenia miasta. Budowano je ok. 1330 r. na naturalnym wzgórzu, nad rzeką Orzechówką płynącą do jez. Wadąg. W dokumencie z 25 stycznia 1337 r. jako świadkowie w zapisie majątkowym występują proboszcz Henryk i sołtys Jan: *Sub testibus domino Heinrico plebanus in Wartberg, Jo(hanne) sculteto ibidem*. To pierwsza informacja potwierdzająca istnienie osady miejskiej. W tym samym roku mają miejsce ważne nadania dla sołtysów Jana i Piotra: 1) 10 włók ziemi, 2) tartak z kołem młyńskim i 1 włóką ziemi nad rzeką Wadąg, 3) przywilej wyrębu drzewa i połowu ryb, 4) trzecią część dochodów z sądownictwa. Na tej podstawie można sądzić, że źródła te ilustrują intensywny czas budowy. W pobliżu osady nad rzeką Orzechówką zapewne już wtedy działał młyn.

W kolejnej kronice średniowiecznej herold zakonu krzyżackiego Wigand z Marburga wspominał: „Roku 1354 Kystut, Olgierd z Bojarami śpieszą do Wartenberga z ziemi Gunelauken, którą nieprzyjacielskim obyczajem ogniem niszczą i nikt z rąk ich nie uszedł”. Jeszcze mocniej brzmi ten przekaz w kronice Długosza: „Książęta litewscy, Olgierd, Kiejstut, Patrykij i Skirgiełto, zebrawszy możliwie najliczniejsze wojsko na wyprawę, korzystając nadto z posiłków ruskich, wkraczają do Prus i zaatakowawszy rejon w okolicy Wartenbergu, srożą się wobec ludzi i domów. Ponieważ ani mistrz pruski Winrich von Kniprode, ani żaden z komturów nie mieli odwagi podjąć walki z wielką liczbą barbarzyńców, wymordowawszy starców i dzieci i popaliwszy wieś, wracają na Litwę zarówno z bydłem i łupami, jak i jeńcami obojga płci, których uprowadzili do nędznej niewoli”.

W 1364 r. nowe miasto *Wartenburg* (Barczewo) lokowano w innym miejscu, gdzie istnieje do dziś. W pobliżu pierwszej lokacji założono w 1369 r. wieś *Aldewartberg* (*Alt Wartenburg*, po 1945 r. Barczewko). Do czasów współczesnych wzgórze za wsią pozostało niezabudowane i nazywane było *Alte Stadt/ Stare Miasto* na pamiątkę pierwszej lokacji miasta Wartenburg/Barczewo. Jego tajemnice odsłaniają się od 2014 r. w trakcie kolejnych sezonów badań wykopaliskowych.

Kronika Ziemi Pruskiej
Piotra z Dusburga,
wydanie z 1679 r., Lipsk.
Chronicle of the Prussian
Land by Peter of Dusburg,
edition from 1679, Leipzig.
Chronik des
Preußenlandes von Peter
von Dusburg, Ausgabe
1679, Leipzig.

The beginnings

historical sources

Barczewko is a village in northeastern Poland near Olsztyn (Allenstein), Warmia. In the Middle Ages, it was an area in the episcopal dominion, within the borders of the State of the Teutonic Order in Prussia.

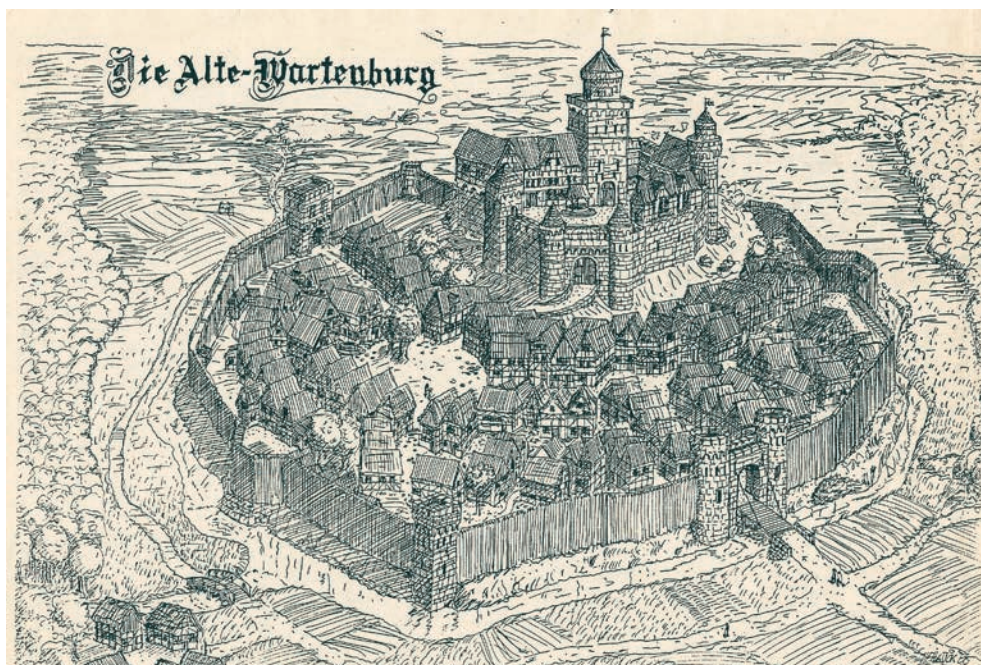
The oldest mention about Barczewko (Alt-Wartenburg) comes from Peter of Dusburg's chronicle *Chronica Terre Prussie* in Latin, stating: "In the same year (1325) and at the same time, Bishop of Warmia Eberhard with the aid of brother Friedrich of Liebenzell, his Vogt, built Castle Wartenberg in the Galindian land by the Pisa". It was one of the last investments made by the Silesian-born ruler who significantly contributed to the development of Warmia. The location of the castle/watchtower was not the exact same place where the town was founded. It was built ca. 1330 on a natural hill by the River Orzechówka running towards Lake Wadağ. In a document from 25 January 1337, the witnesses named in property records include parish priest Heinrich and Schultheiss Johann: *Sub testibus domino Heinrico plebanus in Wartberg, Jo(hanne) sculteto ibidem*. This is the first piece of information confirming the existence of the town settlement. In that very same year, important bestowal of property for *Schultheissen* Johann and Peter, specifically, 1) 10 *volok* of land, 2) sawmill with a millwheel, and 1 *volok* of land by the River Wadağ, 3) logging and fishing rights, 4) third part of income from court proceedings. On this basis, it can be claimed that these sources illustrate the intense time of building. Near the settlement by the River Orzechówka, the mill had been likely operating by that time.

In another medieval chronicle, the herald of the Teutonic Order Wigand of Marburg recalled, "In the year 1354, Kystut, Algirdas with the Boyars rush to Wartenberg from Gunelauken, a land they destroy with fire as part of the hostile custom, and not a man escaped". This account is even heavier in Longinus's chronicle, "Having gathered as many men as possible for the campaign, with the additional assistance of Rus' troops, Lithuanian dukes Algirdas, Kęstutis, Patrikey, and Skirgaila entered Prussia and having attacked the region near Wartenberg, annihilated people and houses alike. Since neither the Master of Prussia Winrich von Kniprode, nor any of the commanders had the courage to fight the numerous barbarians, having murdered the elderly and children, and having set villages ablaze, they returned to Lithuania with both cattle and looted goods, and also with prisoners of both sexes whom they took captive".

In 1364, the new town of Wartenburg (Barczewo) was founded elsewhere, where it exists to this day. In the vicinity of the first location, a village called Aldewartberg (Alt Wartenburg, after 1945 known as Barczewko) was founded in 1369. Until the modern era, the hill outside the village remained undeveloped and was referred to as *Alte Stadt* (Old Town) to commemorate the first location of the town of Wartenburg/Barczewo. Its secrets have been revealed since 2014 in the course of subsequent seasons of excavation studies.

Lokalizacja Barczewka
w historycznych
granicach Warmii.
Location of Barczewko
within the historical
borders of Warmia.
Lage von Barczewko
innerhalb der
historischen Grenzen des
Ermlandens.

Fikcyjne wyobrazenie pierwszej lokacji miasta w publikacji U. Focha.

Fantastical depiction of the first founding of the town in a publication by U. Fox.

Fantastische Darstellung der ersten Lokation der Stadt in der Publikation von U. Fox.

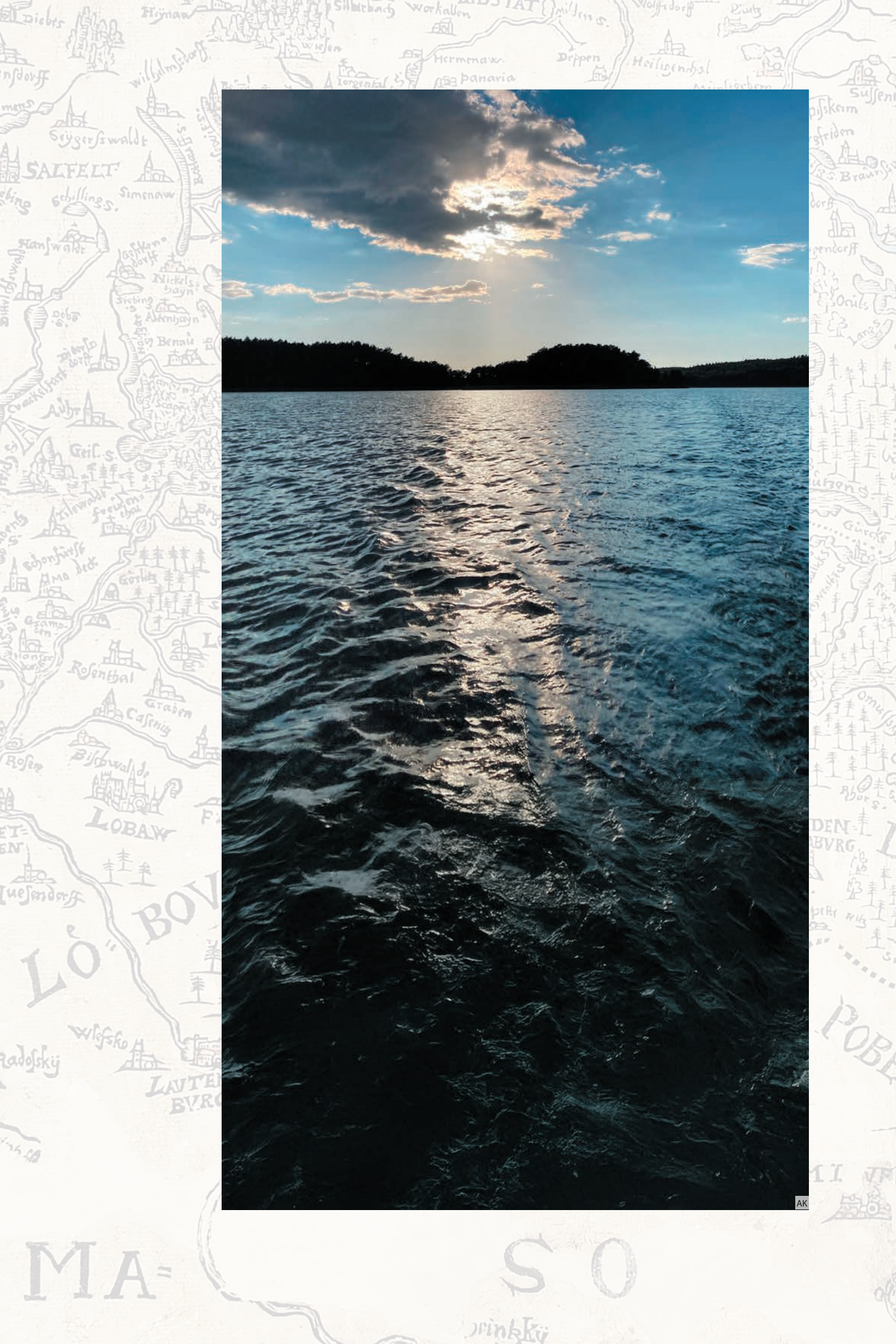
Die Ursprünge historische Quellen

Barczewko ist ein Dorf im Nordosten Polens, in der Nähe von Olsztyn (Allenstein) in Ermland. Im Mittelalter war es ein bischöfliches Herrschaftsgebiet innerhalb der Grenzen des Deutschordensstaates in Preußen.

Die früheste Erwähnung von Barczewko (Alt-Wartenburg) stammt aus der lateinischen Chronik des Peter von Dusburg *Chronica Terre Prussie*: „Im selben Jahr (1325) und zur selben Zeit baute der Bischof von Ermland, Eberhard, durch statt über seinen Bruder Friedrich von Liebenzell, seinen Schöffen, die Burg Wartenbergk in Galindien am Ufer des Flusses Pissa“. Dies war eine der letzten Investitionen des aus Schlesien stammenden Landsherrn, der sich um die Entwicklung des Ermlandes verdient gemacht hat. Der Standort der Burg deckte sich nicht mit dem Ort, an dem die Stadt angelegt wurde. Sie wurde um 1330 auf einem natürlichen Hügel am Fluss Orzechówka, der in den Wadang-See mündet, errichtet. In der Urkunde vom 25. Januar 1337 erscheinen der Pfarrer Heinrich und der Schulze Johann als Zeugen: *Sub testibus domino Heinrico plebanus in Wartberg, Jo(hanne) sculteto ibidem*. Dies ist die erste Erwähnung, die die Existenz einer städtischen Siedlung bestätigt. Im selben Jahr finden wichtige Schenkungen an die Schulzen Johannes und Peter statt: 1) 10 Hufen Land, 2) ein Sägewerk mit Mühlrad und 1 Hufe Land am Fluss Wadang, 3) das Privileg des Holzeinschlags und der Fischerei, 4) ein Drittel der Gerichtseinkünfte. Die Quellen lassen also auf eine intensive Bauphase schließen. In der Nähe der Gründung, am Bach Orzechówka, war wahrscheinlich bereits eine Mühle in Betrieb.

In einer anderen mittelalterlichen Chronik erwähnt der Herold des Deutschen Ordens, Wigand von Marburg, Folgendes: „Im Jahre 1354 eilen Kystut, Olgierd und die Bojaren aus dem Land der Gunelauken nach Wartenberg, das sie nach feindlicher Sitte mit Feuer zerstören, und niemand entkam aus ihren Händen“. In der Chronik von Długosz ist die Darstellung noch aussagekräftiger: „Die litauischen Fürsten Olgierd, Kiejstut, Patrykij und Skirgiełto, die das zahlreichste Heer für einen Feldzug versammelt hatten und sich außerdem ruthenischer Verstärkung bedienten, drangen in Preußen ein und griffen die Gegend um Wartenberg an, wo sie Menschen und Häuser verwüsteten. Da weder der preußische Hochmeister Winrich von Kniprode noch einer der Komturen den Mut hatte, gegen die große Zahl der Barbaren zu den Waffen zu greifen, kehren sie, nachdem sie die Alten und Kinder abgeschlachtet und die Dörfer niedergebrannt haben, mit Vieh und Beute sowie mit Gefangenen beiderlei Geschlechts, die sie in elende Gefangenschaft verschleppt haben, nach Litauen zurück“.

Im Jahr 1364 wurde die neue Stadt Wartenburg (Barczewo) an einem anderen Ort gegründet, wo sie heute noch liegt. In der Nähe der ersten Gründung wurde 1369 das Dorf Aldewartberg (Alt Wartenburg, nach 1945 Barczewko) gegründet. Bis in die Gegenwart blieb der Hügel hinter dem Dorf unbebaut und wurde zur Erinnerung an den ersten Standort der Stadt Wartenburg/Barczewo „Alte Stadt/Stare Miasto“ genannt. Seine Geheimnisse werden seit 2014 phasenweise durch Ausgrabungen gelüftet.

1576

Alt Wartenburg,
„Henneberger Landtafel“

1816

Alt Wartenburg,
Stary Wartenburg/
Orzechowo Mühle

- 1. Stare Miasto
old town/ Altstadt
- 2. Strażnica
watchtower/ Wachthügel

1829

Alt Wartenburg,
„Messtischblatt“, Alte
Stadt (Stare Miasto),
Orzechowo Mühle,
Wachthügel

- 1. Stare Miasto
old town/ Altstadt
- 2. Strażnica
watchtower/ Wachthügel

Bedruckt zu Königs-
berg in Preussen bey Ge-
orgen Osterbergern/
Im Jar

Widok na wzgórze
Stare Miasto i jezioro Wadąg
od strony Barczewka.

View of the Old Town hill and Lake Wadąg
from the side of Barczewko.

Blick auf den Altstadthügel und den Wadąg-See
von Barczewko aus.

AK

ODKRYCIE

historia badań

Wzgórze Stare Miasto w Barczewku było przedmiotem zainteresowania Johanneisa Guisego, który w latach 1826–1828 wykonywał inwentaryzację założeń obronnych w Prusach. Na odręcznych szkicach używał określeń *Heidnisch Wartenburg* i *Altstadt*. W 1870 r. Max Toeppen wzmiankował to założenie, wiążąc źródło historyczne i lokalizację terenową. Pierwsza fachowa publikacja pochodzi z 1883 r. Autorem był major Hans Freiherr von Bönigk, który zabiegał o wykonanie tu badań wykopaliskowych. W 1925 r. w kalendarzu warmińskim ukazało się opowiadanie o zniszczeniu Barczewka autorstwa wybitnego historyka Warmii – Wiktora Röricha. Przed II wojną światową stanowisko lustrowali badacze niemieccy: Wilhelm Gaerte i Leonard Fromm. W tym samym czasie ratownicze wykopaliska na obiekcie w zakolu Pisy, nazywanym Romowa Góra lub zamek Gunelauke (domniemana pierwsza lokalizacja strażnicy), wykonywał Carl Engel. W 1947 r. inwentaryzację obiektów wykonywał Jerzy Antoniewicz delegowany z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Z jego inicjatywy w 1948 r. oba stanowiska, tj. Romowa Góra i Stare Miasto, zostały wpisane do rejestru zabytków.

Kluczowe znacznie dla ponownego odkrycia i zainteresowania obiektem miały fotografie lotnicze oraz badania geofizyczne. W 1992 r. olsztyński geodeta dr Jerzy Miałdun wykonał cykl zdjęć lotniczych, odsłaniających tzw. wyróżniki wegetacyjne na stanowisku. W tym samym roku archeolog Izabela Mirkowska z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie dokonała inwentaryzacji materiałów powierzchniowych. W 2013 r. wykonano serię nieinwazyjnych badań i pomiarów poprzedzających prace wykopaliskowe. Anomalie magnetyczne w pełni ukazały zachowany układ przestrzenny wczesnej kolonii miejskiej, pierwszej lokacji historycznego Wartenberga. W latach 2014–2019 rozpoczęto badania archeologiczne w ramach polsko-niemieckiego projektu *Barczewko/Alt Wartenburg – warmińskie Pompeje*. Projekt był finansowany przez Federalnego Komisarza ds. Kultury i Mediów (Niemcy) przy współpracy Uniwersytetów w Getyndze, Greifswaldzie i Gdańsku. Prace kontynuowano w latach 2022–2025 w ramach grantu Narodowego Centrum Nauki *Barczewko – historia ogniem pisana. Średniowieczne zaginione miasto i urbanizacja Puszczy Galindzkiej*. Potwierdzono lokalizację ośrodka wzmiankowanego w średniowiecznych źródłach, odsłonięto pozostałości olbrzymiego pogorzelska, reliktów budynków mieszkalnych i gospodarczych, jam i piecowisk oraz tysiące artefaktów dokumentujących wczesną fazę zakładania miasta. Na stanowisku odkryto szczątki ofiar poległych w trakcie najeżdzu oraz cmentarzysko pierwszych osadników. Miejsce stanowi zatem specyficzną kapsułę czasu, unikatowy zespół archeologiczny oraz pomnik początków Warmii.

The discovery the history of the research

The Old Town hill in Barczewko (Alt-Wartenburg) has been the subject of interest for Johannes Guise, who was conducting an inventory of strongholds in Prussia in the years 1826–1828. In his hand-drawn sketches, he used the terms "*Heidnisch Wartenburg*" and "*Altstadt*". In 1870, Max Toeppen mentioned this fortified site by linking a historical source and a specific location together. The first professional published paper is from 1883. It was penned by major Hans Freiherr von Bönigk, who advocated for excavation studies to be performed there. In 1925, the periodical *Ermländischen Kalender* published a story about the destruction of Barczewko authored by a prominent historian of Warmia Viktor Röhrich. Prior to the second world war, the site was investigated by German researchers Wilhelm Gaerte and Leonard Fromm. At the same time, rescue excavation works at the feature on a bend of the Pisa called Romowa Góra

or Gunelauke Castle (allegedly the first location of the watchtower) were carried out by Carl Engel. In 1947, inventory of the features was done by Jerzy Antoniewicz delegated from State Archaeological Museum in Warsaw. On his initiative, in 1948, both sites, that is, Romowa Góra and Old Town were entered into the register of historical monuments.

The re-discovering and reigniting the interest in the feature was majorly influenced by aerial photographs and geophysical studies. In 1992, surveyor from Olsztyn Jerzy Miałdun, PhD, took a series of aerial photographs revealing the so-called plant markers at the site. In the same year, archaeologist Izabela Mirkowska of the Museum of Warmia and Masuria in Olsztyn inventoried surface materials. In 2013, a series of non-invasive studies and measurements were performed preceding the excavation works. Magnetic anomalies exposed the preserved spatial layout of the early urban settlement, the first location of the historical Wartenberg, in their entirety. In the years 2014–2019 were initiated archaeological research under a Polish-German project *Barczewko/ Alt Wartenburg – warmińskie Pompeje* [Alt Wartenburg/ Barczewko – The Warmian Pompeii]. The project was financed by the Federal Commissioner for Culture and the Media (Germany) in cooperation with the Universities of Göttingen, Greifswald and Gdańsk. These works were continued in the years 2022–2025 with the funding provided with a grant of The National Science Centre *Barczewko – historia ogniem pisana. Średniowieczne zaginione miasto i urbanizacja Puszczy Galindzkiej* (Barczewko – a history written by fire. The lost medieval town and urbanization of the Galindian Forest). The location of the settlement mentioned in medieval sources was confirmed and remains of a site of a giant fire were unearthed along with relics of dwelling and utility structures, pits and hearths, as well as thousands of artefacts serving as a record of the early stage of the town's existence when it was being founded. At the site, remains of victims who fell during the invasion and a grave field where the first settlers had been buried were revealed. It is a peculiar time capsule, a one-of-a-kind archaeological complex, and a monument of the beginnings of Warmia.

Die Entdeckung Geschichte der Forschungen

Für den „Alte-Stadt-Hügel“ in Barczewko (Alt-Wartenburg) interessierte sich Johannes Guise, der in den Jahren 1826–1828 die befestigten Siedlungen in Preußen inventarisierte. In seinen handschriftlichen Skizzen verwendete er die Bezeichnungen „Heidnisch Wartenburg“ und „Alte Stadt“. Im Jahr 1870 erwähnte Max Toeppen diese Stiftung und stellte eine Verbindung zwischen historischer Quelle und Standort her. Die erste Fachveröffentlichung stammt aus dem Jahr 1883. Der Autor, Major Hans Freiherr von Bönigk, hatte sich für die Durchführung von Ausgrabungen an dieser Stelle eingesetzt. Im Jahr 1925 wurde im Ermländischen Kalender eine Geschichte über die Zerstörung von Alt Wartenburg von Viktor Röhrich, einem bekannten Historiker des Ermlands, veröffentlicht. Vor dem Zweiten Weltkrieg wurde der Ort von den deutschen Forschern Wilhelm Gaerte und Leonard Fromm besichtigt. Zur gleichen Zeit wurden von Carl Engel Rettungsgrabungen auf dem Gelände in der Flussbiegung von Pissa, genannt Wachthügel (polnisch auch Romowa Góra) oder Schloss Gunelauke, dem angeblichen ersten Standort des Wachturms, durchgeführt. Im Jahr 1947 erfolgte eine Bestandsaufnahme der Stätten von Jerzy Antoniewicz, der dafür vom Staatlichen Archäologischen Museum in Warschau delegiert wurde. Auf seine Initiative hin wurden beide Orte, d. h. der Wachthügel und die Alte Stadt, 1948 in das Denkmalregister eingetragen.

Luftaufnahmen und geophysikalische Untersuchungen waren entscheidend für die Wiederentdeckung und das Interesse an dem Ort. Im Jahr 1992 machte der Olsztyner Vermessungsingenieur Dr. Jerzy Miałdun eine Reihe von Luftaufnahmen, auf denen die sogenannten Vegetationsmerkmale der Stätte zu erkennen waren. Im selben Jahr nahm die Archäologin Izabela Mirkowska vom Museum für Ermland und Masuren in Olsztyn eine Bestandsaufnahme der Oberflächenmaterialien vor. Im Jahr 2013 wurde im Vorfeld der Ausgrabungen eine Reihe von nicht-invasiven Untersuchungen und Messungen durchgeführt. Magnetische Anomalien ergaben die vollständig erhaltene räumliche Anordnung der frühen städtischen Siedlung, dem ersten Standort des historischen Wartenbergs. Zwischen 2014 und 2019 wurden archäologische Forschungen im Rahmen des polnisch-deutschen Projekts *Alt-Wartenburg/ Barczewko – das ermländische Pompeji* begonnen. Das Projekt wurde durch die Bundesbeauftragte für Kultur und Medien finanziert und es war ein Kooperationsprojekt der Universitäten Göttingen, Greifswald und Danzig. Die Arbeiten wurden zwischen 2022 und 2025 im Rahmen der Förderung durch das Nationale Wissenschaftszentrum *„Alt Wartenburg – eine vom Feuer geschriebene Geschichte. Eine mittelalterliche verlorene Stadt und die Urbanisierung des Galinder-Urwalds“* fortgesetzt. Die Lage des in mittelalterlichen Quellen erwähnten Zentrums wurde bestätigt und es wurden Überreste einer riesigen Brandstelle, aber auch Reste von Wohn- und Wirtschaftsgebäuden, Gruben und Öfen sowie Tausende von Artefakten, die die frühe Phase der Stadtgründung dokumentieren, freigelegt. Bei den Grabungen wurden Überreste von Opfern des Überfalls und der Friedhof der ersten Siedler entdeckt. Es handelt sich um eine besondere Zeitkapsel, einen einzigartigen archäologischen Komplex und ein Denkmal der Anfänge des Ermlands.

Wegetacja roślin na reliktach
spalonego miasta, archeologia
lotnicza, 1992.

Vegetation on the relics of
the burned town, aerial
archaeology, 1992.

Pflanzenbewuchs auf den
Überresten einer verbrannten
Stadt, Luftbildarchäologie, 1992.

JM

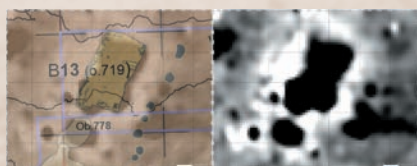

LL

Początki badań, polsko-niemiecki projekt
„Barczewko – warmińskie Pompeje...”,
kierownictwo zespołu (od prawej):/ Beginning
of the research, the Polish-German project
“Barczewko – warmińskie Pompeje...”, team
leaders, from the right:/ Beginn der Forschung,
deutsch-polnisches Projekt „Alt Wartenburg-
Barczewko – Das ermländische Pompeji...”,
Teamleitung von rechts:
prof. Christofer Herrmann, prof. Felix Biermann,
dr Arkadiusz Koperkiewicz.

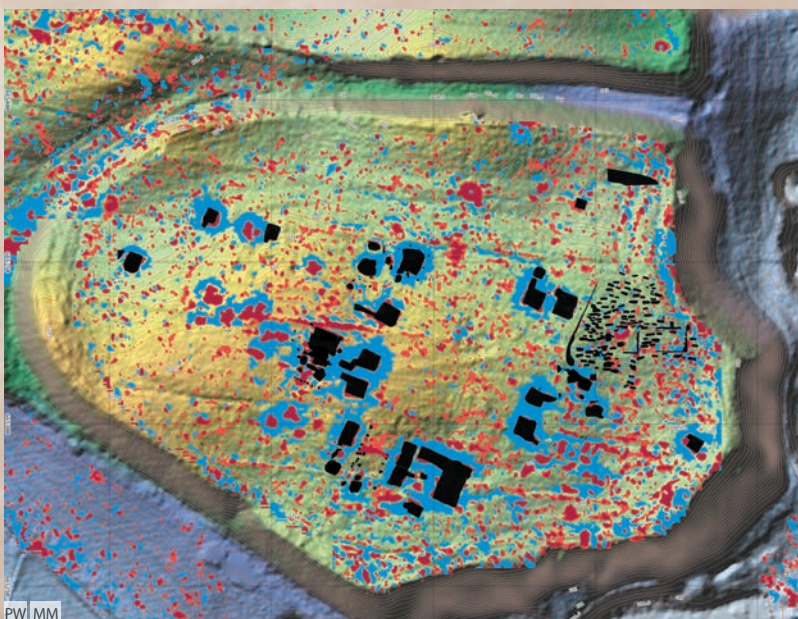
LL

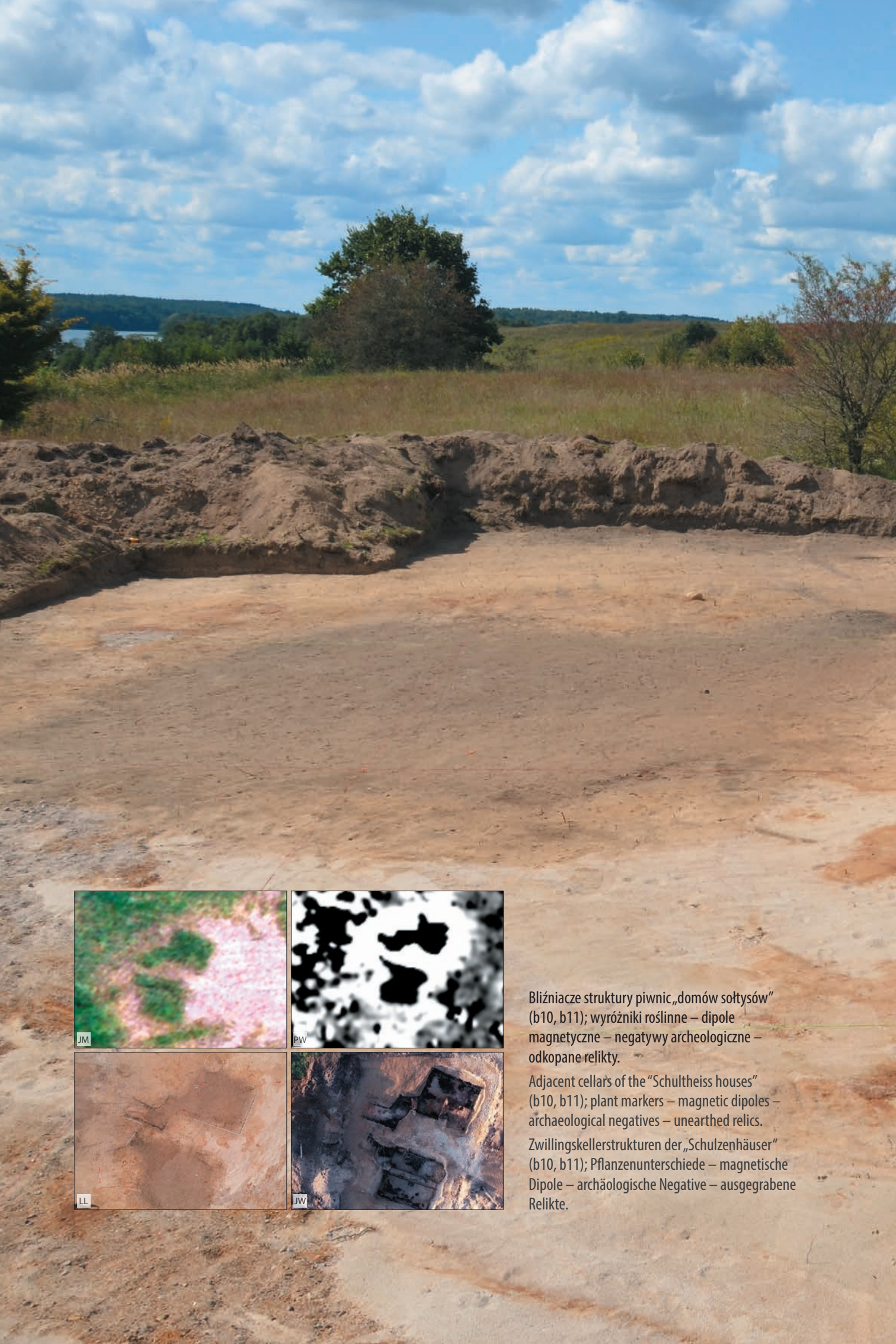
Geofizyka – kluczowa metoda rozpoznania
nieinwazyjnego. Anomalie magnetyczne rysują
układ przestrzenny podziemnych struktur
spalonego miasta, 2013.

Geophysics – the key method in non-invasive
identification. Magnetic anomalies show
a spatial layout of underground structures of
the burned town, 2013.

Geophysik – eine zentrale Methode zur
nicht-invasiven Erkundung. Magnetische
Anomalien zeichnen die räumliche Anordnung
der unterirdischen Strukturen der verbrannten
Stadt, 2013.

PW|MM

Bliźniacze struktury piwnic „domów sołtysów” (b10, b11); wyróżniki roślinne – dipole magnetyczne – negatywy archeologiczne – odkopane relikty.

Adjacent cellars of the “Schultheiss houses” (b10, b11); plant markers – magnetic dipoles – archaeological negatives – unearthed relics.

Zwillingskellerstrukturen der „Schulzenhäuser” (b10, b11); Pflanzenunterschiede – magnetische Dipole – archäologische Negative – ausgegrabene Relikte.

AK

AK

Pierwsze wbicie szpadla, praktyki studenckie 2014.
First cut made with a spade, 2014 student traineeship.
Erster Spatenstich, Studentenpraktika 2014.

Studenci archeologii Uniwersytetu Gdańskiego odsłaniają relikty Barczewka, 2017.
Archaeology Students of the University of Gdańsk reveal the relics of Barczewko, 2017.
Archäologiestudenten der Universität Gdansk legen Relikte von Barczewko frei, 2017.

AK

Symboliczna scena spotkania zespołu studentów z Polski,
Niemiec i Litwy, Barczewko 2018.

Symbolic scene depicting the meeting of student teams from
Poland, Germany and Lithuania, Barczewko 2018.

Symbolische Szene des Treffens eines Teams von Studierenden
aus Polen, Deutschland und Litauen, Barczewko 2018.

AK

Odślanianie reliktyw „mercatorium” w południowej części stanowiska i przeszukiwanie urobku detektorem metali.

Unearthing of the relics of the “mercatorium” in the southern part of the site and scanning the excavated material with a metal detector.

Freilegen von Relikten des „Mercatoriums” im südlichen Teil der Stätte und Durchsuchen des ausgegrabenen Materials mit einem Metalldetektor.

AK

AK

Studenci Ewelina Sidorowicz i Filip Popek ustawiają plan zdjęciowy.

Students Ewelina Sidorowicz and Filip Popek arranging the set.

Die Studenten Ewelina Sidorowicz und Filip Popek beim Aufbau der Filmkulisse.

Sąsiedzka wizyta – wspierający ekspedycję
śp. Karol Szulc na swoim ciągniku.

Neighbour pays a visit – late Karol Szulc, who
supported the expedition, on his tractor.

Ein nachbarschaftlicher Besuch – Karol Szulc, hier
mit seinem Traktor, unterstützt die Expedition.

AK

Oprowadzanie gości przy okazji odkrycia „browaru”, od lewej:/ Visitors shown over the site upon the unearthing of the ‘brewery’, from the left:/ Führung für Besucher während der Enthüllung der „Brauerei“, von links:
prof. Mirosław J. Hoffmann, sołtys Ewa Bąk, Iwona Świętosławska, prof. Witold Świętosławski,
dr Arkadiusz Koperkiewicz, prof. Felix Bierrmann, burmistrz Jan Nitkowski, dyrektor MWiM Elżbieta Jelińska,
prof. Christofer Herrmann, 2015.

GCh

AK

AK

AK

Odkrywka piwnicy b9 i cyfrowa obróbka dokumentacji (Maciej Marczewski) w świetlicy Koła Gospodyń Wiejskich „Pompejki” w Barczewku.

Excavation of cellar b9 and digitally processed records (Maciej Marczewski) at the clubhouse of the “Pompejki” Farmers’ Wives’ Association in Barczewko.

Ausgrabung des Kellers b9 und digitale Verarbeitung der Dokumentation (Maciej Marczewski) im Gemeindezentrum des Landfrauenkreises „Pompejki” in Barczewko.

GCh

JMo

2014–2024 – dekada badań i fotografii, od wyciągnika do drona.

2014–2024 – a decade of research and photography, from a jib to a drone.

2014–2024 – ein Jahrzehnt der Forschung und Fotografie: Vom Kameraarm bis zur Drohne.

Eksploracja kompleksu „mercatorium” 2015.

2015 exploration of the “Mercatorium” complex.

Freigelegte Überreste des „Mercatoriums” auf der Südseite der Ofenstelle, 2015.

AK

LL

2014–2024 – dekada badań i pomiarów, od łąty do GPS.

2014–2024 – a decade of research and surveys, from a levelling staff to GPS.

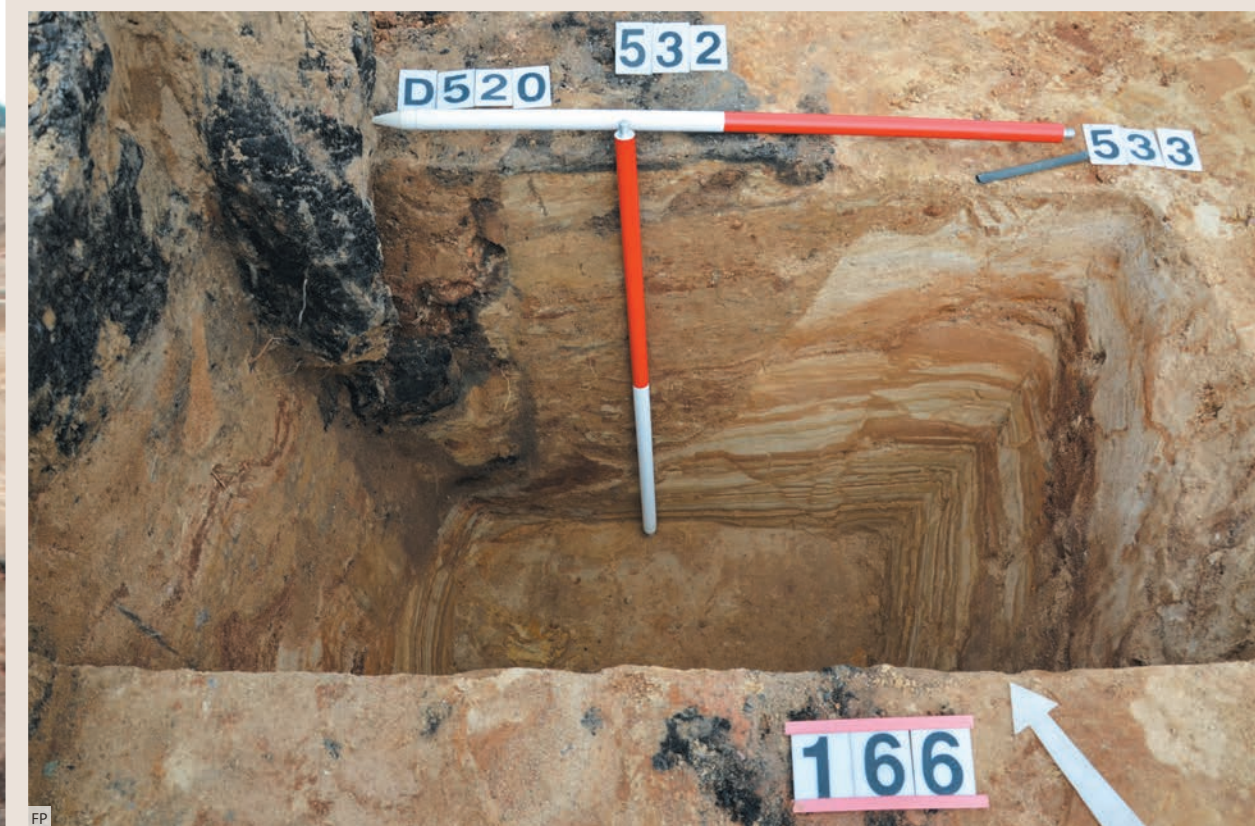
2014–2024 – ein Jahrzehnt der Forschung und Vermessungen, von der Nivellierlatte bis zum GPS.

GCh

Zwęglone konstrukcje słupowe piwnic i fragmenty deskowania ścian.
 Charred post structures of the cellars and fragments of wall boarding.
 Verkohlte Ständerstrukturen der Keller und Fragmente von
 Wandschalungen.

Ekspedycja Polska – Litwa – Niemcy, 2018
The Poland – Lithuania – Germany Expedition, 2018
Polen-Litauen-Deutschland-Expedition, 2018

LL

Agnieszka
Maślakiewicz

Ewelina
Sidorowicz

AK
AK

AK
AK

Grzegorz
Peplowski

Marek
Hajduczenia

Ottilie Blum

Normen Posselt

Aleksandra Philippi

Artur Troncik

Arkadiusz Koperkiewicz

Wojciech Brillowski

Felix Biermann

Thobias Müller

Grzegorz Chojnowski

Michał Duchliński

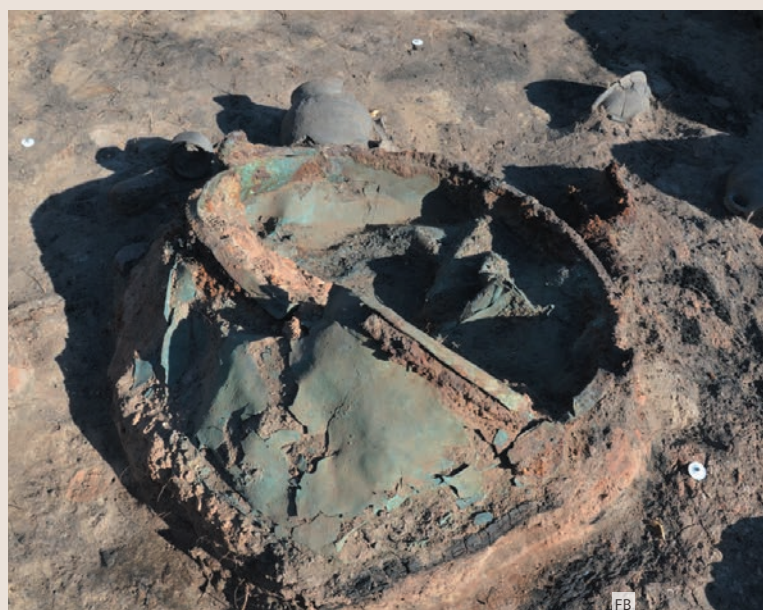
Aleksandra Philippi

„Dom z kotłem” (browar) – miedziany kocioł z relikami pieca, w otoczeniu naczyń i narzędzi.

“House with the cauldron” (brewery) – copper cauldron with relics of a furnace surrounded by vessels and tools.

„Haus mit dem Kessel” (Bierbrauerei) – Kupferkessel mit Überresten eines Ofens, umgeben von Gefäßen und Werkzeugen.

AK

ES

„Bitwa o kocioł” – pierwsza pomoc dla zabytku archeologicznego *in situ*.

„Fight for the Cauldron” – “first aid” delivered for the *in situ* archaeological artefact.

„Kampf um den Kessel” – Erste Hilfe für ein archäologisches Denkmal *in situ*.

AK

AK

Właściciel terenu Marek Drężek (pierwszy z lewej) przed rozpoczęciem badań w 2014 r. i prace archeologiczne w toku.

Property owner Marek Drężek (first from the left) before the commencement of the 2014 research, archaeological work in the background.

Grundstückseigentümer Marek Drężek (erster von links) vor dem Beginn der Forschungsarbeiten im Jahr 2014 und laufende archäologische Arbeiten.

AK

AK

Dni otwarte wykopalisk w trakcie eksploracji północno-wschodnich parceli i odkrycia cmentarzyska.

Open door days at the excavation site during the exploration of northeastern plots and the unearthing of the burial site.

Tage der offenen Ausgrabung während der Erkundung der nordöstlichen Parzellen und der Entdeckung des Friedhofs.

GCh

Odwzorowanie planu przy pomocy kratownicy.
 Layout mapping with a grid.
 Kartierung des Planes mit Hilfe eines Gitters.

Wsparcie wykopalisk –
 Ochotnicza Straż Pożarna
 w Barczewku, 2015.
 Support for the excavations
 – Barczewko Voluntary Fire
 Brigade, 2015.
 Unterstützung bei der
 Ausgrabung – Freiwillige
 Feuerwehr Barczewko, 2015.

AK

NARODZINY MIASTA

relikty

Nie wiadomo, czy dla pierwszego Wartenberga został wydany przywilej lokacyjny. Jest to prawdopodobne, bo w 1337 r. po raz pierwszy używa się określenia „miasto” przy opisie granic majątku *inter granicies Civitatis Wartberg* oraz w nadaniach dla sołtysów *in Wartberg Civitate*. Budowa była procesem długotrwałym, a zachowane relikty stanowią dokumentację przebiegu fazy początkowej. Widać doskonale koncepcję planowej organizacji zabudowy orientowanej na osi północny zachód – południowy wschód. Układ przestrzenny reliktyw, czytelny po raz pierwszy w obrazowaniu geofizycznym, odsłania prostokątny obszar w centrum. Był to plac rynkowy o wymiarach ok. 45 x 55 m wokół którego rozmierzano parcele składające się z części mieszkalnej od strony rynku i gospodarczej na zapleczu. W południowej części znajdował się zespół budynków identyfikowany jako kompleks rzemieślniczo-handlowy *Mercatorium*. Zabudowania wznoszono na planie litery C z otwartym na południe dziedzińcem. W tym kontekście znajdowano m.in. drobne depozyty monet, ostrogi i ekskluzywne elementy ubioru. Wolno sądzić, że była to część elitarna. Od bramy wjazdowej w zachodnim wale prowadził główny ciąg komunikacyjny z zabudową mieszkalną od północy i południa. W zachodniej pierzei rynku wzniesiono dwa bliźniacze budynki, które m.in. ze względu na obecność arsenału pocisków kuszy interpretowano jako domy sołtysów. Zrekonstruowany moduł podstawowy parceli to budynek na planie prostokąta o wymiarach 2 x 3 pręta (ok. 8,5 x 12,5 m). Pod połową budynku znajdowała się zagłębiona piwnica z wejściem od strony wnętrza. Na obrzeżach lokalizowano budynki niezbędnej infrastruktury, takie jak np. browar, łaźnia, kuźnia, rybacówka, warsztaty metalurgiczne, zagrody dla zwierząt. W północno-wschodniej części placu rynkowego w 2015 r. odkryto cmentarzysko, na którym systematycznie odsłaniano kolejne pochówki. Ostatnim elementem logicznie skomponowanej struktury miejskiej była identyfikacja w 2024 r. na południowo-wschodniej rubieży cmentarzyska konstrukcji, która może być utożsamiana z kościołem. Obiekt wyróżniał się prostokątnym zarysem o wymiarach ok. 9 x 15 m i usytuowany był dokładnie na osi wschód – zachód. U podstawy stoku od strony wschodniej spiętrzone wody Orzechówki i przy stawie wybudowano młyn. Architektura założenia na tym etapie była całkowicie drewniana, a głównym budulcem był dąb. Wykonano poważne prace fortyfikacyjne, profilując głębokie fosy oraz stawiając palisady na obrzeżach wałów. Wszystkie te zamienione w pogorzelisko, ale utrwalone i archeologicznie potwierdzone ślady inwestycji przekonują, że mamy do czynienia z początkiem organizującej się kompleksowej struktury miejskiej na biskupiej Warmii. Jest to fenomen zjawiska tzw. starych miast, zaginionych średniowiecznych pralokacji.

AK

FB

Ujęcie z lotu ptaka od strony NW z ciągle czytelnymi negatywami piwnic budynków, maj 2024.

Bird's-eye view from the NW with negatives of cellars still visible, May 2024.

Luftaufnahme von der NW-Seite mit noch lesbaren Negativen der Gebäudekeller, Mai 2024.

Przekop suchej fosy od strony południowej.

Digging through the dry moat from the south.

Durchstich des Trockengrabens von der Südseite.

Profil suchej fosy.

Profile of the dry moat.

Das Profil des trockenen Grabens.

AK

The rise of the town relics

It is not known whether the right to found the town was granted for the first Wartenberg. This is likely, since in 1337, the term "town" is first used in a description of the property boundaries *inter granicies Civitatis Wartberg* and in the bestowal of property for Schultheissen in *Wartberg Civitate*. The building was a long process, while the preserved relics serve as a record of the course of its initial stage. A concept to arrange the buildings in the NW – SE axis is perfectly visible. The spatial arrangement of the relics, readable in the geophysical imaging for the first time, shows a rectangular area in the centre. That was a market square sized ca. 45 by 55 m, around which plots were determined, with a residential part adjacent to the market square and the utility part on the back. The southern part housed a complex of buildings identified as a craft-and-trade complex called *Mercatorium*. The buildings and stalls were erected in C-plan with a courtyard open to the south. Finds discovered in this context include, among others, small deposits of coins, spurs, and exclusive elements of garments. One could claim that this was an elite part. The main pathway led from the entry gate in the western embankment, with residential buildings from the north and the south. In the western frontage of the market square, two adjacent buildings were erected, which were interpreted as *Schultheiss* houses, among others, due to the presence of the arsenal of crossbow broadheads. The reconstructed basic module in this plot is a building rectangular in plan, sized 2 by 3 rods (ca. 8.5 by 12.5 m). Below half of the building, there was a cellar accessible from the inside. In the perimeter, essential facilities such as a brewery, a bath, a smithy, a fisherman's hut, metallurgical workshops, and livestock pens were situated. In the northeastern part of the market square, a burial site was unearthed in 2015 with more burials systematically revealed later on. The final element of the logically arranged town was a structure on the southeastern border of the burial site identified in 2024 as a church. The building stood out with its rectangular plan, measuring ca. 9 by 15 metres, situated precisely in the E – W axis. At the foot of the slope, from the east, the water level of the River Orzechówka was raised and a mill was erected by a pond. At this stage, it was a completely wooden structure, with the oak being the main building material. Extensive fortification works were performed, resulting in deep moat and palisades put up on the outskirts of the ramparts. Although all these traces of investment were turned into a conflagration site, they remain preserved and have been archaeologically confirmed, strongly suggesting that we are dealing here with the beginnings of a comprehensive urban structure that was rising in the episcopal Warmia. It is the phenomenon of the so-called old towns, medieval settlements from pre-founding times that have been lost.

Przekop fosy
w południowej linii
obwałowań.

Moat dug though
in the southern line of the
ramparts.

Durchstich des Grabens in
der südlichen Walllinie.

Die Entstehung der Stadt

Befunde

Es ist nicht bekannt, ob für das erste Wartenberg ein Privileg zur Stadtgründung ausgestellt wurde. Dies erscheint wahrscheinlich, da der Begriff „Stadt“ erstmals 1337 in der Beschreibung der Gutsgrenzen (*inter boundarii Civitatis Wartberg*) und in den Schenkungen an die Schulzen (*in Wartberg Civitate*) verwendet wird. Der Aufbau war ein langwieriger Prozess und die erhaltenen Relikte dokumentieren dessen Verlauf in der Anfangsphase. Deutlich erkennbar ist das Konzept einer planmäßigen, an der Nord-West – Süd-Ost Achse orientierten Struktur der Bebauung. Die räumliche Anordnung der Relikte, die sich erstmals in der geophysikalischen Bildgebung ablesen ließ, zeigt eine zentral gelegene rechteckige Fläche. Dabei handelte es sich um einen ca. 45 x 55 m großen Marktplatz, um den herum Parzellen angeordnet waren, die auf der Marktseite als Wohnbereich und im hinteren Bereich für wirtschaftliche Zwecke dienten. Im südlichen Teil befand sich ein Gebäudekomplex, der als Handwerks- und Handelskomplex (*Mercatorium*) bezeichnet wird. Die Gebäude und Schuppen wurden über dem C-Grundriss mit einem nach Süden hin offenen Hof errichtet. In diesem Bereich wurden u. a. kleine Münzdepots, Sporen und exklusive Kleidungsstücke gefunden. Es ist anzunehmen, dass es sich hierbei um einen elitären Bereich handelte. Vom Einfahrtstor im westlichen Wall verlief eine Hauptstraße mit Wohngebäuden, die nach Norden und Süden ausgerichtet waren. An der Westfront des Marktplatzes wurden zwei gleiche Gebäude errichtet, die u. a. wegen des dort befindlichen Armbrustgeschoßarsenals als Häuser der Schulzen gedeutet wurden. Bei dem rekonstruierten Basismodell für eine Grundstück handelt es sich um ein rechteckiges Gebäude von 2 x 3 Ruten (ca. 8,5 x 12,5 m). Unter einer Hälfte des Gebäudes befand sich ein Keller mit einem Eingang von innen. An den Stadträndern wurden notwendige Infrastrukturgebäude wie Brauerei, Badehaus, Schmiede, Fischerhaus, Metallwerkstätten und Tierställe platziert. Im nordöstlichen Teil des Marktplatzes wurde 2015 ein Gräberfeld entdeckt, auf dem kontinuierlich neue Grabstellen freigelegt wurden. Als letztes Element der logisch konzipierten städtischen Struktur wurde 2024 am südöstlichen Rand des Friedhofs ein Bauwerk entdeckt, das als eine Kirche identifiziert werden kann. Das Gebäude hatte einen rechteckigen Grundriss von ca. 9 x 15 m und lag genau auf der Ost-West-Achse. Am Fuß des Hangs wurde auf der Ostseite das Wasser des Baches Orzechówka aufgestaut und am Teich eine Mühle gebaut. Die Architektur der Anlage bestand zu diesem Zeitpunkt ausschließlich aus Holz, wobei als Baumaterial hauptsächlich Eiche verwendet wurde. Man führte umfangreiche Befestigungsarbeiten aus, indem tiefe Gräben ausgehoben und Palisaden an den Rändern der Wälle errichtet wurden. All diese niedergebrannten, aber gut belegten und archäologisch bestätigten Investitionsspuren zeigen an, dass wir es mit dem Beginn einer sich organisierenden komplexen städtischen Struktur im bischöflichen Ermland zu tun haben. Es handelt sich um das Phänomen der so genannten Alten Städte, der verloren gegangenen mittelalterlichen Lokationsstadt.

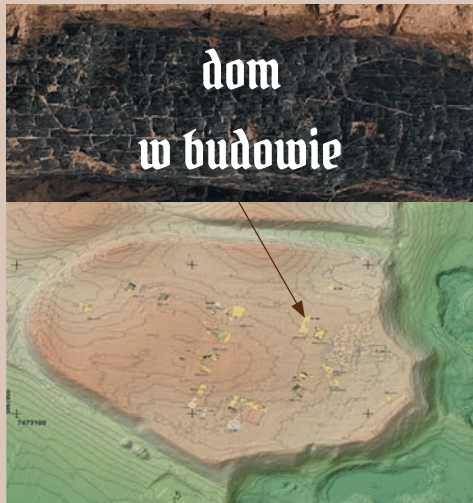

Rekonstrukcja rysunkowa
pierwszej fazy zabudowy.

Stage one of the
development reconstructed
in a drawing.

Zeichnerische
Rekonstruktion der ersten
Bauperiode.

dom
w budowie

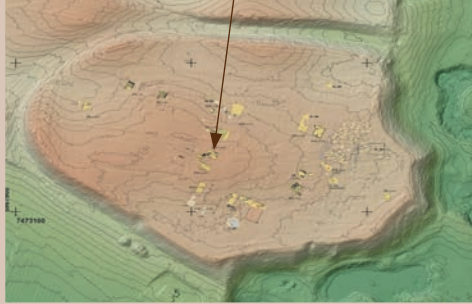

W północnej linii zabudowy odsłonięto piwnicę z małą ilością artefaktów i zwęglonymi elementami konstrukcji. Bardzo często zachowane są detale łączeniowe.

In the northern line of the buildings, a cellar with a small number of artefacts and charred structural elements was unearthed. Joints are very often preserved.

In der nördlichen Baulinie wurde ein Keller mit einer geringen Anzahl von Artefakten und verkohlten Hausreihe freigelegt. Sehr oft blieben Fugendetails erhalten.

domy
sołtysów

JMo

JW

Bliźniacze reliktów piwnic w zachodniej linii zabudowy, w których znajdowano m.in. zapinki srebrne, odważniki, depozyt militariów i masywne żelazne obręcze o nieznanym celu.

Adjacent relics of cellars in the western line of the buildings where silver pins, weights, a deposit of militaria and massive iron rings of unknown function were found, among others.

Zwillingskellerrelikte in der westlichen Gebäudelinie, in denen u. a. Silberspangen, Gewichte, ein Depot von Militärausrüstung und massive Eisenbügel unbekannter Funktion gefunden wurden.

W południowo-zachodnim narożniku placu rynkowego odsłonięto nietypowy kształt reliktu budynku z podcieniami. W pogorzeliśku dużo przedmiotów żelaznych, podków, okuć i łańcuchów.

In the southwestern corner of the market square, an atypically shaped relic of a building with arcades was revealed. Numerous iron items, horseshoes, fittings and chains found at the conflagration site.

In der südwestlichen Ecke des Marktplatzes wurde eine ungewöhnliche Reliktform eines Arkadenbaus freigelegt. An der Brandstelle befanden sich viele Eisengegenstände, Hufeisen, Beschläge und Ketten.

dom rolnika

W północno-zachodniej linii zabudowy rynku odkryto piwnicę z długą rampą wejściową. Na dnie znaleziska duża liczba narzędzi gospodarczych i resztki beczek.

In the northwestern line of the market square buildings, a cellar with a long entry ramp was discovered. At the bottom of the find, utility tools and remains of barrels were found in high numbers.

In der nordwestlichen Gebäudezeile des Marktplatzes wurde ein Keller mit einer langen Eingangsrampe entdeckt. Am Boden wurden eine große Anzahl von Haushaltsgeräten und die Reste von Fässern gefunden.

MP

JMo

576

577

578

579

580

581

582

583

FP

JMo

W obrębie cmentarzyska odsłonięto zarys prostokątnej konstrukcji, którą można uznać za relikty kościoła. W obrębie negatywu ścian występowało mnóstwo żelaznych gwoździ. Zmarli pochowani w sąsiedztwie mieli ozdobne pasy, w jednym przypadku ostrogi.

Within the burial site, an outline of a rectangular structure was unearthed that can be considered relics of a church. Within the negative of the walls, there were numerous iron nails. The dead buried in the vicinity had decorative belts, and spurs in one case.

Innerhalb des Friedhofs wurden Umriss einer rechteckigen Struktur freigelegt, die als Überreste einer Kirche gedeutet werden können. Im Negativ der Mauern fand sich eine Fülle von Eisennägeln. Die in der Nähe begrabenen Toten trugen Ziergürtel, in einem Fall Sporen.

Od południa rynek zamykał kompleks relikwów zwartej zabudowy z otwartym dziedzińcem. W sąsiedztwie relikty piecowisk, znaleziska spieków żelaza, liczne znaleziska monet i ozdobnych aplikacji szat.

From the south, the market square was enclosed by a complex of compact relics of buildings with an open courtyard. In the vicinity, there were relics of hearths, iron alloy finds, numerous coinage finds and decorative appliques for garments.

Im Süden war der Marktplatz von Überresten kompakter Bebauung mit einem offenen Innenhof umgeben. In der Nachbarschaft Relikte von Öfen, Funde von Schlacke, zahlreiche Münzfunde und Schmuckapplikationen von Gewändern.

AK

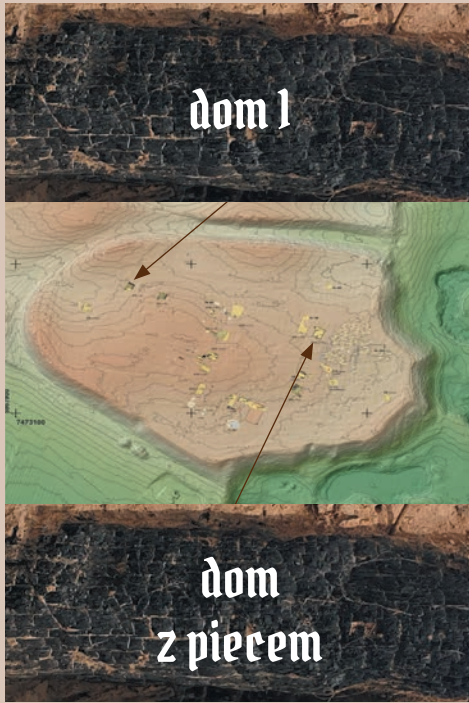
JMo

Jako pierwszą w linii zabudowy północnej rozpoznano piwnicę zawierającą liczne znaleziska naczyń, narzędzi oraz zapasy zboża.

The first cellar to be identified in the northern line of buildings contained many finds of vessels, tools, and cereal reserves.

Als erster in der nördlichen Gebäudezeile wurde ein Keller mit zahlreichen Funden von Gefäßen, Werkzeugen und Getreidevorräten identifiziert.

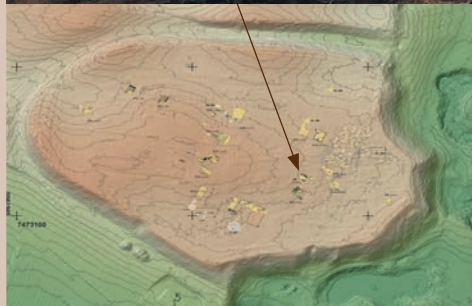
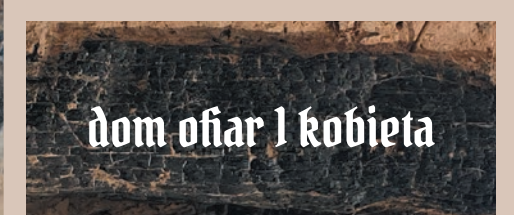

Linie zabudowy północnej od strony wschodniej zamykała parcela granicząca z cmentarzem, a w jej piwnicy znaleziono komorę paleniskową pieca.

From the east, the line of northern buildings is enclosed by a lot adjacent to the cemetery, its cellar holding a furnace chamber.

Die nördliche Gebäudezeile wurde auf der östlichen Seite durch ein an den Friedhof grenzendes Grundstück abgeschlossen, in dessen Keller eine Ofenkammer gefunden wurde.

Wschodnią pierzeję rynku zamykały dwa budynki, w piwnicach których pod pogorzeliściem znaleziono szczątki ofiar. W budynku 9 odkryto pod ścianą szczątki młodej kobiety leżącej na brzuchu. Czaszka uległa kremacji w trakcie pożaru.

The eastern frontage was enclosed by two buildings whose cellars below the conflagration site held remains of victims. In building 9, by the wall, remains of a young woman lying on her stomach were found. The skull has been cremated during the fire.

Die „Ostfront“ des Marktplatzes wurde von zwei Gebäuden eingeschlossen, in deren Kellern unter der Brandstätte Überreste der Opfer gefunden wurden. Im Gebäude Nr. 9 wurden unter der Wand die sterblichen Überreste einer jungen Frau entdeckt, die auf dem Bauch lag. Der Schädel war während des Brandes teilweise kremiert worden.

W budynku 4 zidentyfikowano spalone częściowo szczątki niemowlęcia i ukryte obok m.in. nożyczki i 4 srebrne obrączki.

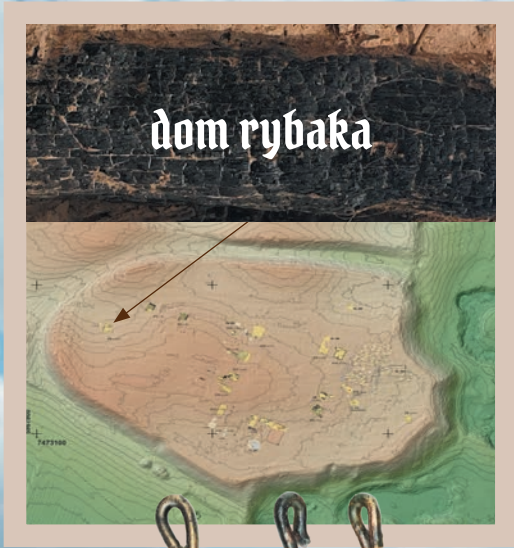
In building 4, partly burned remains of an infant were identified with a pair of scissors and 4 silver rings hidden nearby, among others.

Im Gebäude Nr. 4 wurden die teilweise verbrannten Gebeine eines Säuglings gefunden, neben dem eine Schere und vier Silberringe versteckt waren.

FB

Tuż za wjazdem na południowo-zachodnim krańcu siedliska w piwnicy znaleziono m.in. raki do chodzenia po lodzie oraz dziesiątki haczyków na ryby. Liczne znaleziska ceramiki lokalnej pozwalają przypuszczać, że osoba trudniąca się rybołówstwem była pruskim autochtonem.

Immediately behind the entryway, on the southwestern end of the dwelling structure in the cellar crampons for ice walking and tens of fishing hooks were found, among others. Numerous finds of local pottery suggest that the person who pursued fishing was a Prussian autochthon.

Gleich hinter der Einfahrt, am südwestlichen Ende des Geländes wurden im Keller u. a. Steigeisen für den Eisgang und Dutzende von Angelhaken gefunden/ Zahlreiche Funde lokaler Keramik lassen vermuten, dass es sich bei dem Fischer um einen preußischen Einheimischen gehandelt hat.

Jedno z najciekawszych odkryć to budynek gospodarczy z piecem i kompletem akcesoriów: kotłem, narzędziami i naczyniami z pozostałościami zbóż. Kotle wykorzystywali piekarze, serowarzy, farbiarze i browarnicy. Identyczny przedmiot przechowuje Muzeum Warmii i Mazur.

One of the most interesting finds was a utility building with a furnace and a set of accessories, specifically, a cauldron, implements and vessels with remains of cereals. Cauldrons were used by bakers, cheesemakers, dyers, and brewers. An identical object is kept at the Museum of Warmia and Masuria.

Eine der interessantesten Entdeckungen ist ein Wirtschaftsgebäude mit einem Ofen und einer Reihe von Zubehör: einem Kessel, Werkzeugen und Gefäßen mit Getreideresten. Die Kessel wurden von Bäckern, Käsern, Färbern und Bierbauern benutzt. Ein identischer Gegenstand wird im Museum von Ermland und Masuren aufbewahrt.

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie

AK

AK

267

116

234

ŻYCIE CODZIENNE

artefakty

W pozostałościach zabudowy, a przede wszystkim w zasypiskach piwnic budynków, odnaleziono tysiące przedmiotów będących kolekcją referencyjną kultury materialnej Warmii połowy XIV w. Walorem unikatowego zbioru zabytków jest ich występowanie w pierwotnych, niezakłóconych kontekstach. Pomimo widocznych śladów pożaru przetrwały szczątki organiczne, niosące mnóstwo informacji przyrodniczych (struktury drewna, ziarniaki). W wypalanej glinie utrwały się odciski roślinności, traw, zbóż i liści. Najliczniej reprezentowaną kategorią zabytków są naczynia ceramiczne, takie jak: garnki, misy, dzbany, kubki, amfory, z czego dziesiątki zachowane w całości lub pozwalające na pełną rekonstrukcję. Wyróżnić można dwa nurty technologiczne: toczoną na kole garncarskim ceramikę szarą o powszechnie występujących formach oraz jeden model ceramiki tradycyjnej, obtaczanej, z charakterystycznym profilem garnka i ornamentu w postaci linii falistej. Znaczny udział tej ostatniej grupy wskazuje na obecność lokalnych wytwórców. Zabytki metalowe to głównie przedmioty żelazne o zróżnicowanym asortymencie i szerokim zastosowaniu w gospodarstwie: noże, nożyce, krzesiwa, gwoździe, nity, okucia, kłódki i klucze, klamry szkutnicze, zawiasy, podkowy, sprzączki, raki do chodzenia po lodzie i haczyki rybackie. Szczególne w tej grupie są takie znaleziska, jak: rożen do mięsa, tasaki do roślin, widły, sierpy, kosy, okucia łopat, okucia zamków, ostrogi, groty strzał i bełtów kuszy, elementy kuszy (haki, spusty), groty włóczni, elementy pługa. Unikatowe znalezisko to głowica miecza oraz depozyt 160 grotów bełtów kuszy. W południowej części stanowiska i w obrębie *mercatorium* występowały duże konkracje żelaznej szlaki, a nawet łupki żelaza, poświadczające działalność metalurgiczną. Dotyczy ona nie tylko przetwarzania żelaza, ale także obróbki metali kolorowych. Potwierdza to obecność brązowych i srebrnych wytopków, fragmentów naczyń brązowych. Na stanowisku licznie występują brązowe aplikacje pasów w różnych odmianach. Sposób ich noszenia widać w odsłanianych pochówkach, gdzie w kilku przypadkach występują kompletne zestawy ze sprzączkami i okuciami. Do bardziej oryginalnych ozdób zaliczyć można złoczone, srebrzone i brązowe aplikacje odzieży (lilijki, kwiaty, koliste tarczki). Przejawem używania towarów luksusowych są pojedyncze znaleziska plomb tekstylnych pochodzących z Flandrii i z Wenecji. Całość dopełnia seria ponad 400 numizmatów reprezentujących wszystkie typy brakteatów do reformy monetarnej Winricha von Kniprode (ok. 1360 r.). Nie jest wykluczone, że zbiór ten zawiera także emisje biskupie oraz monety pochodzące spoza Prus Krzyżackich.

AK

The daily life artefacts

In the remains of buildings, primarily, in the fills of the cellars below these buildings, thousands of items have been found, a reference collection of the material culture of Warmia from the mid-14th century. The value of the unique collection of artefacts lies in their occurrence in original, undisturbed contexts. Despite the visible traces of the fire, organic remains have survived, yielding numerous nature-related data (wood structures, grain). Fired clay provides impressions of plants, grasses, cereals, and leaves. The most numerous category of artefacts is ceramic vessels such as pots, bowls, pitchers, mugs, and amphoras, tens of which have been preserved in entirety or in a condition that allows them to be fully reconstructed. One can distinguish two technological trends, namely, wheel-turned grey ceramics with commonly occurring forms, and one model of traditional turned ceramics showing a characteristic profile of the pot and an ornament in the form of a wavy line. A considerable share of the latter points to the presence of local manufacturers. Metal artefacts include mainly a diverse assortment of iron objects of various purposes in the household, that is, knives, scissors, flints, nails, rivets, fittings, padlocks, and keys, boat building clamps, hinges, horseshoes, buckles, crampons for ice walking and fishing hooks. In particular, this group involves finds such as a skewer for roasting meat, plant chopping knives, forks, sickles, scythes, shovel fittings, lock fittings, spurs, arrowheads and broadheads, crossbow elements (hooks, triggers), spearheads, elements of the plough. There is a unique find of a sword pommel and a deposit of 160 crossbow broadheads. In the southern part of the site and within the borders of the *Mercatorium*, there were large nodules of iron slag and even iron slates evidencing metallurgic activities. This pertains not only to processing iron but also working non-ferrous metals. This is evidenced by the presence of bronze and silver melts, fragments of bronze vessels. At the site, there are numerous bronze appliques for belts of various kinds. The manner in which they were worn is shown in the unearthed burials, where full sets with buckles and fittings occurred in several cases. Some of the more original adornments include gilded, silver-plated and bronze appliques for garments (lilies, flowers, round plaques). The use of luxury goods is manifested in the form of single textile seals from Flanders and Venice. The full collection also involves a series of over 400 coins representing bracteates of all types issued until the monetary reform of Winrich von Kniprode (ca. 1360). It is not unlikely that this collection includes also episcopal mintage and coins from outside the Teutonic Prussia.

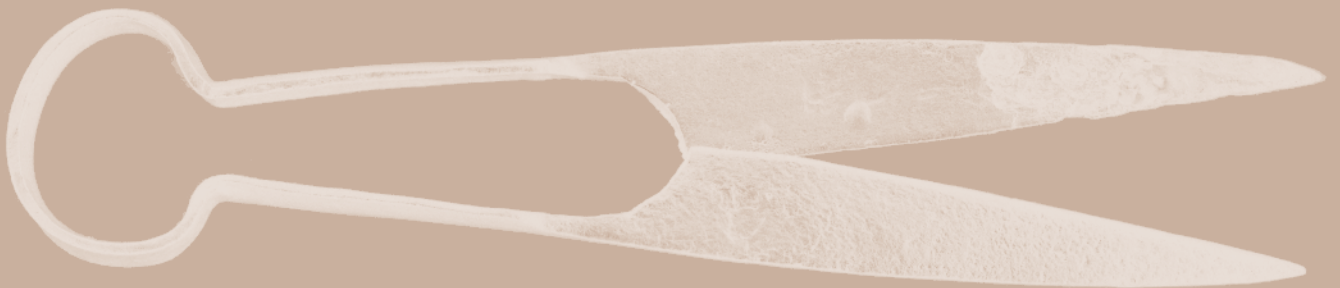
Der Alltag Funde

In den Überresten von Gebäuden und vor allem in den zugeschütteten Kellern wurden Tausende von Gegenständen gefunden, die eine Referenzsammlung für die materielle Kultur des Ermlands in der Mitte des 14. Jahrhunderts darstellen. Der Wert der einzigartigen Sammlung von Artefakten liegt in ihrem Vorkommen in einem ursprünglichen, ungestörten Kontext. Trotz sichtbarer Brandspuren sind organische Überreste erhalten geblieben, die eine Fülle von Informationen über die natürlichen Gegebenheiten (Holzstrukturen, Maserungen) enthalten. Abdrücke von Pflanzen, Gräsern, Getreide und Blättern haben sich im abgebrannten Lehm verewigt. Die am stärksten vertretene Kategorie von Artefakten sind Keramikgefäße wie Töpfe, Schalen, Krüge, Becher und Amphoren, von denen Dutzende vollständig erhalten sind oder eine vollständige Rekonstruktion ermöglichen. Es lassen sich zwei technologische Typen unterscheiden: graue, auf der Töpferscheibe gedrehte Töpferwaren mit gewöhnlichen Formen und ein Modell traditioneller Töpferware, gedreht mit einem charakteristischen Gefäßprofil und Verzierung in Form einer Wellenlinie. Der hohe Anteil der letzteren Gruppe deutet auf die Anwesenheit lokaler Hersteller hin. Bei den Metallgegenständen handelt es sich hauptsächlich um Eisenobjekte unterschiedlicher Art und mit einem breiten Spektrum an Verwendungszwecken im Haushalt: Messer, Scheren, Feuersteine, Nägel, Nieten, Beschläge, Vorhängeschlösser und Schlüssel, Bootsbeschläge, Scharniere, Hufeisen, Schnallen, Steigeisen für den Eisgang und Angelhaken. Eine Besonderheit in dieser Gruppe stellen Funde wie Fleischspieße, Pflanzenspalter, Mistgabeln, Sicheln, Sensen, Schaufelbeschläge, Schlossbeschläge, Sporen, Pfeilspitzen und Armbrustbolzen, Armbrustteile (Haken, Abzüge), Lanzen spitzen und Pflugteile dar. Einzigartig ist der Fund eines Schwertkopfes und ein Depot von 160 Armbrustbolzenspitzen. Im südlichen Teil des Geländes und innerhalb des *Mercatoriums* fanden sich große Konkretionen von Eisenschlacke und sogar Eisenschiefer, die von einer metallurgischen Tätigkeit zeugen. Dies bezieht sich nicht nur auf die Verarbeitung von Eisen,

sondern auch auf die Bearbeitung von Nichteisenmetallen. Dies wird durch das Vorhandensein von Bronze- und Silberschmelzen sowie Fragmenten von Bronzegefäßen bewiesen. Gürtelapplikationen aus Bronze in verschiedenen Varianten sind an der Fundstelle reichlich vorhanden. Die Art und Weise, wie sie getragen wurden, lässt sich an den freigelegten Gräbern erkennen, wo in einigen Fällen komplette Sets mit Schnallen und Beschlägen vorhanden sind. Zu den originelleren Verzierungen gehören vergoldete, versilberte und bronzene Kleidungsapplikationen (Seerosenblätter, Blumen, runde Schilde). Ein Beweis für die Verwendung von Luxusgütern sind einzelne Funde von Textilsiegeln aus Flandern und Venedig. Abgerundet wird das Ganze durch eine Reihe von mehr als 400 Münzen, die alle Arten von Brakteaten bis zur Währungsreform des Winrich von Kniprode (um 1360) repräsentieren. Es ist nicht ausgeschlossen, dass diese Sammlung auch bischöfliche Münzprägungen und Münzen von außerhalb des Deutschordensstaates enthält.

AK

Najlichnieszą kategorią zabytków odkrytych w piwnicach były naczynia ceramiczne, najczęściej znajdowane w całości.

The most numerous category of finds unearthed in the cellars is ceramic vessels, the majority of which were found whole.

Die zahlreichste Kategorie von Artefakten aus den Kellerräumen waren Keramikgefäße, die meisten in einem Stück gefunden wurden.

TW

AK

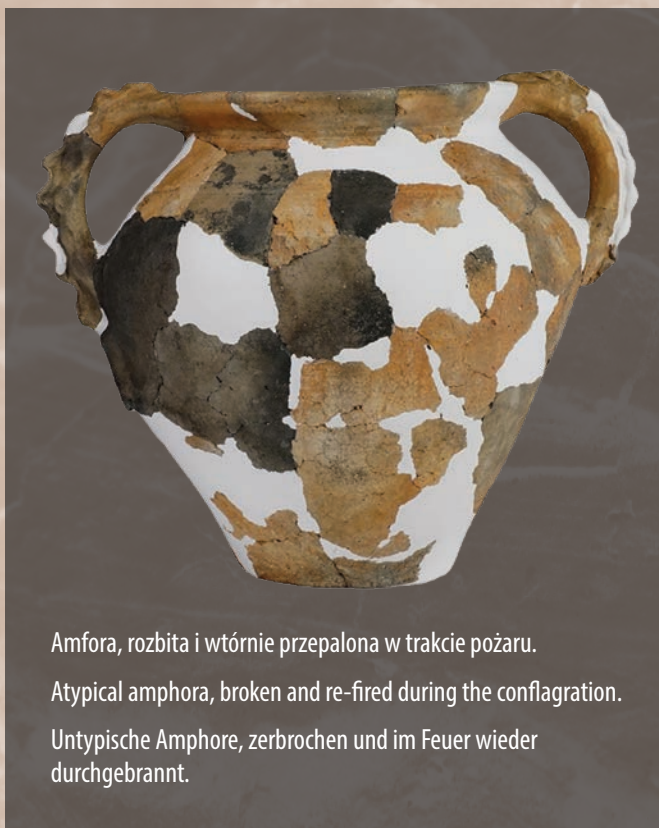

Naczynia tradycyjne, ręcznie
lepione, zdeformowane
w trakcie pożaru.

Traditional vessels,
handmade, deformed during
the conflagration.

Traditionelle handgefertigte
Gefäße, im Feuer verformt.

Amfora, rozbita i wtórnie przepalona w trakcie pożaru.

Atypical amphora, broken and re-fired during the conflagration.

Untypische Amphore, zerbrochen und im Feuer wieder
durchgebrannt.

Garnki i misy.

Pots and bowls.

Töpfe und Schalen.

MP

Różne formy dzbanów, w tym jeden szklwiony i jeden kamionkowy.

Various kinds of pitchers including a glazed one and stoneware.

Krüge in unterschiedlichen Formen, darunter ein glasierter und ein Steinzeug.

Formy rzadkie:
flasza, kubek, cedzak.

Rare forms:
flask, mug, colander.

Seltene Formen:
Kolben, Becher, Sieb.

Amfora w wersji tradycyjnej,
ręcznie lepiona.

Amphora in a traditional version,
handmade.

Amphore in traditioneller
Ausführung, handgefertigt.

KN

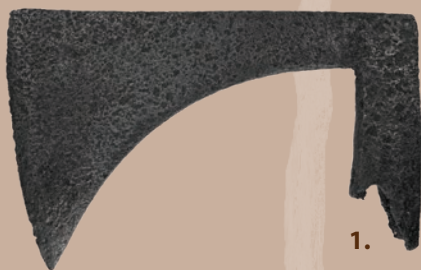
Makroszczątki roślin stanowią bezcenne źródło wiedzy o przyrodzie Warmii w średniowieczu. Z badań archeobotanicznych dr J. Abramów wiadomo, że w Barczewku uprawiano żyto, pszenicę i jęczmień.

Macroremains of plants are the invaluable source of knowledge about the nature of Warmia in the Middle Ages. Based on the archaeobotanical studies by J. Abramów, PhD, it is known that rye, wheat and barley were cultivated in Barczewko (Alt-Wartenburg).

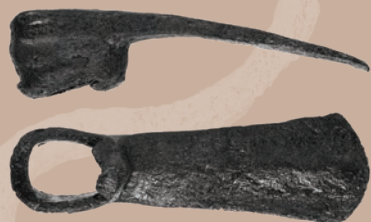
Pflanzliche Makroreste sind eine unschätzbare Quelle für das Wissen über die Natur des Ermlandes im Mittelalter. Aus den archäobotanischen Forschungen von Dr. J. Abramów ist bekannt, dass in Barczewko (Alt-Wartenburg) Roggen, Weizen und Gerste angebaut wurden.

1. szczaw kędzierzawy/ curly dock/ Krauser Ampfer
2. komosa biała/ white goosefoot/ Weißer Gänsefuß
3. grab/ hornbeam/ Hainbuche
4. leszczyna/ hazel/ Hasel
5. fiołek/ viola/ Veilchen
6. przytulia fałszywa/ yellow bedstraw/ Nieswurz
7. malina jeżyna/ brambles/ Brombeer-Himbeere
8. rdest plamisty/ lady's thumb/ Knöterich
9. pięciornik/ cinquefoils/ Fingerkraut
10. stokłosa żytnia/ rye brome/ Weidelgras
11. stokłosa groniasta/ smooth brome/ Fuchsschwanzhirse
12. rdestówka powojowa/ blackbindweed/ Windenknöterich
13. kąkol polny/ Common corncockle/ Acker-Hornkraut
14. jęczmień plewy/ foxtail barley/ Häckselgerste
15. żyto/ rye/ Roggen
16. jęczmień nagi/ barley/ Nacktgerste
17. pszenica/ wheat/ Weizen

1.

2.

W piwnicach domów zachowały się liczne narzędzia do uprawy roli i prac gospodarczych. Są one wierną ilustracją scen ukazanych w średniowiecznych kodeksach prawa saskiego.

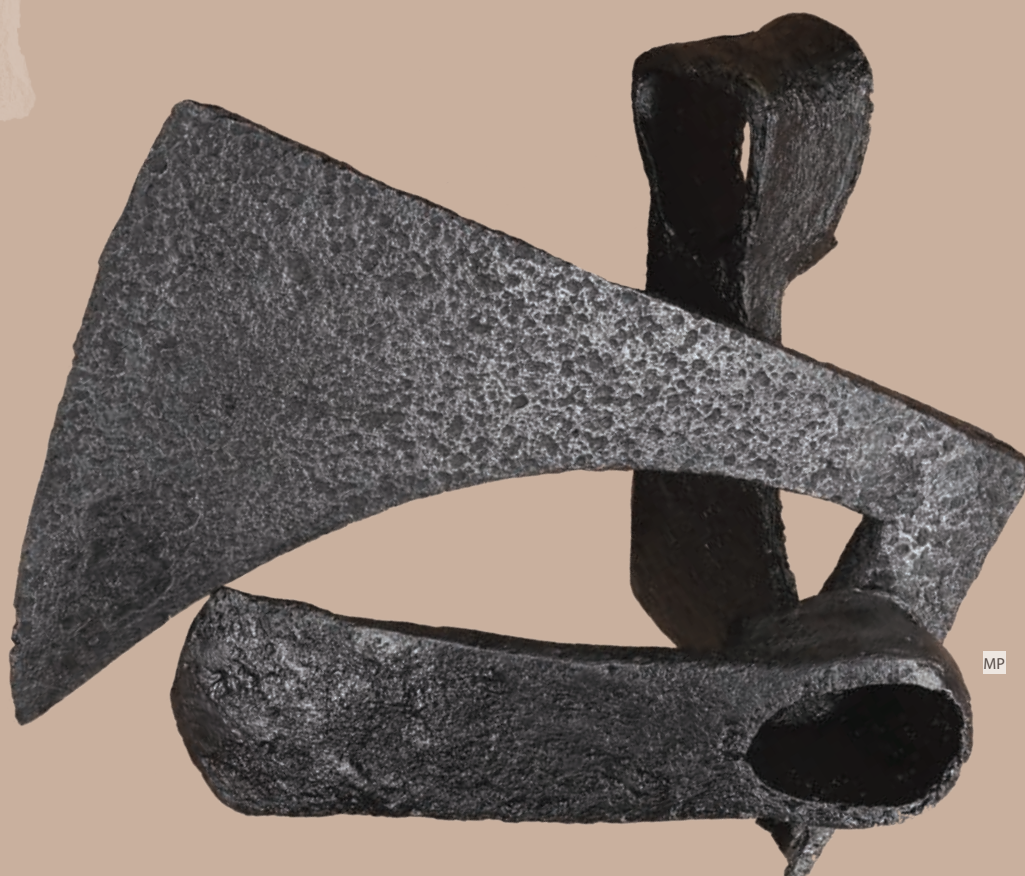
In the house cellars, numerous tools for working the land and completing household tasks have been preserved. They are a faithful illustration of scenes shown in the medieval Saxon law books.

In den Kellern der Häuser sind zahlreiche Werkzeuge für den Anbau und die landwirtschaftliche Arbeit erhalten geblieben. Sie stellen ein getreues Abbild der Szenen dar, die mittelalterlichen Sachsenspiegel beschrieben sind.

1. topór ciesielski • broadaxe • Zimmermannsaxt

2. motyki – kopaczki • mattocks – diggers • Hacken – Bagger

3a.

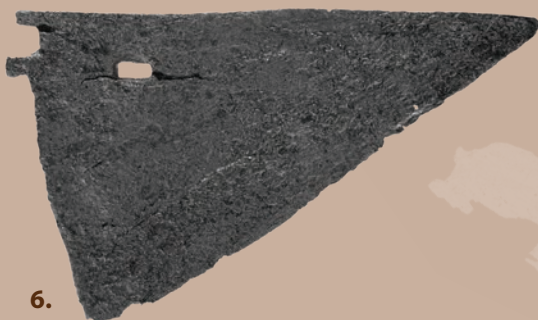
3b.

4.

5.

6.

7.

8.

- 3. okucie orczyka • singletree fittings • Ortscheitbeschlag
- 4. widły • fork • Mistgabel
- 5. okucie łopaty • shovel fittings • Schaufelbeschlag
- 6. odkładnica pługa • plough share • Pflugschar
- 7. krój pług • rolling coulter • Pflugscheibe
- 8. tasaki do cięcia roślin • chopping knives for plants • Hackmesser für Pflanzen

Hausbücher...

Przywilej lokacyjny miasta średniowiecznego regulował prawa własności jego mieszkańców. Własność chroniono, czego dowodem są liczne zamki, kłódki i kluczyki.

The founding right of a medieval town regulated the property rights of its residents. Property rights were protected, as evidenced by numerous locks, padlocks, and keys.

Das Privileg zur Gründung der Stadt im Mittelalter regelte die Eigentumsrechte der Einwohner. Zahlreiche Schlösser, Vorhängeschlösser und Schlüssel zeugen davon, dass das Eigentum geschützt wurde.

1.

2.

3.

4.

1. brązowe okucie zamka szkatułki • bronze fittings of a jewel case lock • Schatullenschlossbeschlag aus Bronze
2. brązowe okucie zamka szkatułki • bronze fittings of a jewel case lock • Schatullenschlossbeschlag aus Bronze
3. miniaturowa kłódka brązowa • miniature bronze padlock • Miniatur-Vorhängeschloss aus Bronze
4. kłódka żelazna • iron padlock • Vorhängeschloss aus Eisen
5. klucze do zamków drzwi • keys to door locks • Schlüssel für Türschlösser
6. okucie zamka drzwi • door lock fittings • Beschläge für Türschlösser

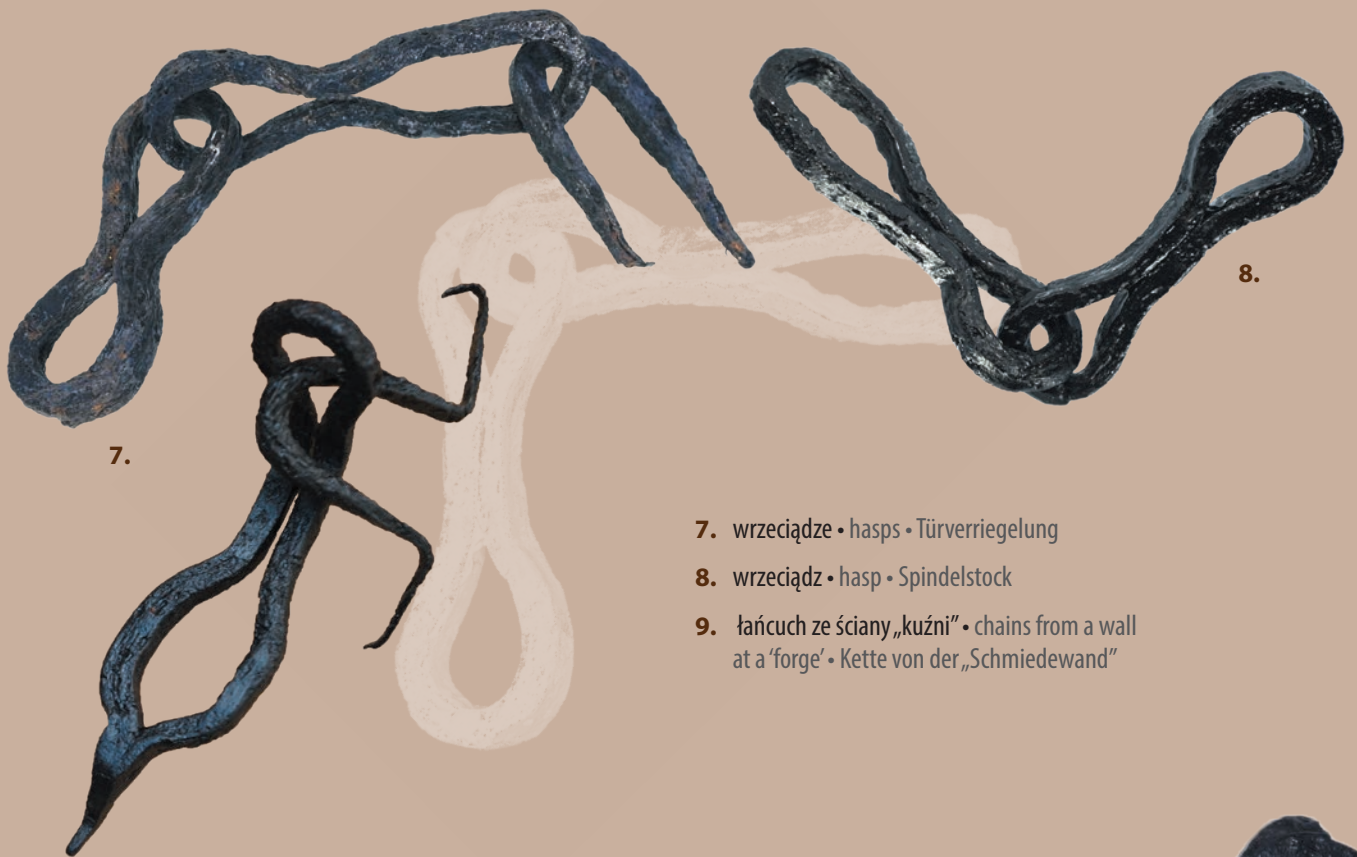
5.

Sachsenspiegel...

6.

7.

8.

7. wrzeczadze • hasps • Türverriegelung

8. wrzeczadz • hasp • Spindelstock

9. łańcuch ze ściany „kuźni” • chains from a wall at a ‘forge’ • Kette von der „Schmiedewand”

JS AK

9.

AK

1.

Znajdowane w Barczewku elementy stroju ilustrują kulturę materialną średniowiecznego miasta.

Elements of garments found in Barczewko (Alt-Wartenburg) illustrate the material culture of the medieval town.

Die in Barczewko (Alt-Wartenburg) aufgefundenen Kleidungsstücke veranschaulichen der materiellen Kultur der mittelalterlichen Stadt.

Sachsenspiegel...

1. brązowe aplikacje pasów • bronze appliques for belts • Bronzeapplikationen von Gürteln
2. fragmenty zachowanego pasa w jednym z grobów • fragments of a preserved belt in one of the graves • Fragmente eines erhaltenen Gürtels in einem der Gräber
3. brązowe i żelazne sprzączki do pasów • bronze and iron belt buckles • Gürtelschnallen aus Bronze und Eisen
4. metalowe okucia końcówek pasa • metal fittings for belt ends • Gürtelendbeschläge aus Metall

2.

3.

4.

5.

5. złoczone i srebrzone aplikacje odzieży • gilded and silver-plated appliques for garments • vergoldete und versilberte Gewandapplikationen

6. ozdobne zakończenie szaty • decorative finishing of a robe • ornamentale Gewandspitzen

7. zapinka gwiaździsta z grobu 28 • star-shaped pin from grave 28 • Sternschließe aus Grab Nr. 28

6.

7.

Pierścionek z drutu
Wire ring
Drahtring

JS AK

Srebrne zapinki tzw. zaręczynowe
Silver 'engagement' pins
Silberne sog. Verlobungsspangen

Różne typy zapinek do szat, w tym tzw. Ave Maria.
Various types of pins for garments including 'Ave Maria' pins.
Verschiedene Arten von Gewandspangen, darunter das sogenannte Ave Maria.

1.

2.

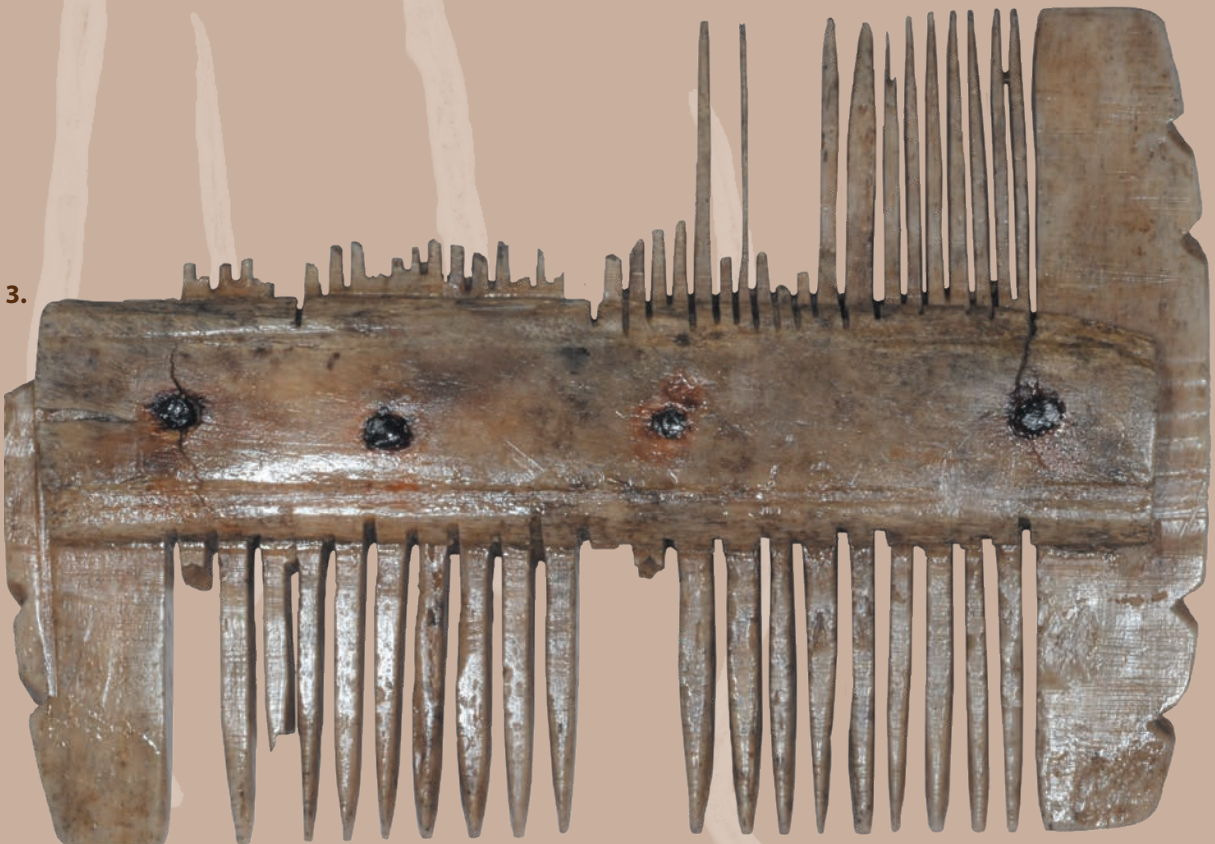

6.

Życie codzienne kobiety – akcesoria do szycia i przędzenia.
Daily life of a woman – sewing and spinning accessories.
Alltag der Frau – Näh- und Spinnzubehör.

- 1. igły żelazne • iron needles • Eisennadeln
- 2. napastrzek brązowy • bronze thimble • Fingerhut aus Bronze
- 3. grzebień z kości • bone comb • Knochenkamm

JS AK

3.

4.

Aksesoria rybackie.
Fishing accessories.
Fischereizubehör.

- 4. haczyki na ryby • fish hooks • Angelhaken
- 5. raki do chodzenia po lodzie • crampons for ice walking • Steigeisen für Eisgänge
- 6. obciążniki sieci • fishing net weights • Netzgewichte

JS AK

5.

6.

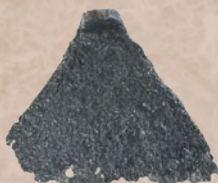
AK

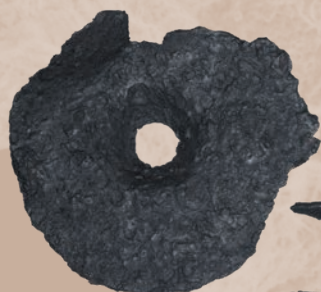
1.

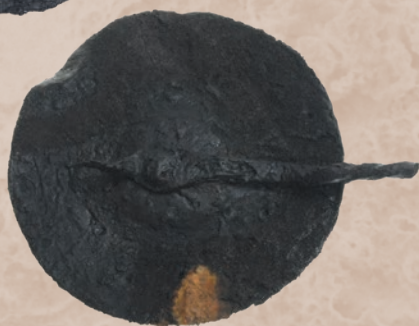
2.

3.

4.

W średniowiecznej kuchni na Warmii...

In a medieval kitchen in Warmia...

In der mittelalterlichen Küche im Ermland...

1. rożen do pieczenia mięsa • skewer for roasting meat • ein Spieß zum Braten von Fleisch

2. łyżka żelazna • iron spoon • Eisenlöffel

3. motyczka do wygarniania ciasta chlebowego • small mattock for removing bread dough • Hacke zum Herausschabern von Brotteig

4. noże kołowe do ciasta (?) • disc cutters (?) • kreisförmige Teigmesser (?)

5. krzesiwa • flint • Feuersteine

6. różne formy noży • various forms of knives • Messer in verschiedenen Formen

7. pugińał nożowy/ nóż „bałerski” z jelcem • pugio-type dagger/ fighting knife with a hilt • Faustkeilmesser/ Bauermesser mit Griff

8. pęseta • tweezers • Pinzette

9. nożyce • scissors • Schere

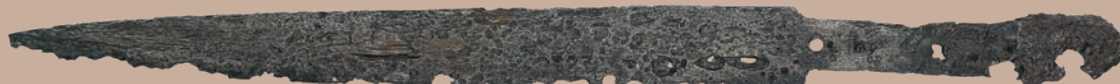
5.

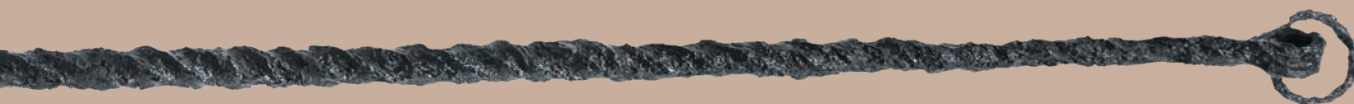

6.

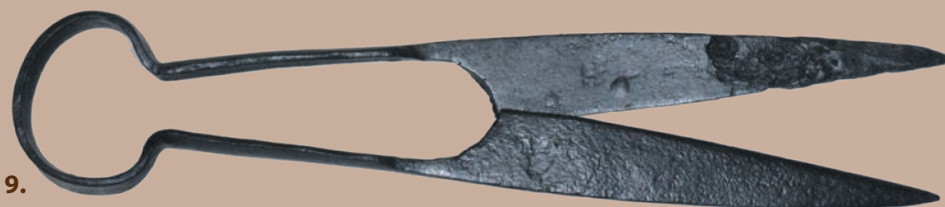

7.

8.

9.

Warsztat metalurga. Różne typy narzędzi i półproduktów wytwarzanych/używanych przez kowali i budowniczych.
Metallurgist workshop. Various types of tools and semi-products produced/used by blacksmiths and builders.
Die Werkstatt zur Metallverarbeitung. Verschiedene Arten von Werkzeugen und Halbfabrikaten, die von
Schmieden und Bauleuten verwendet bzw. hergestellt wurden.

1.

2.

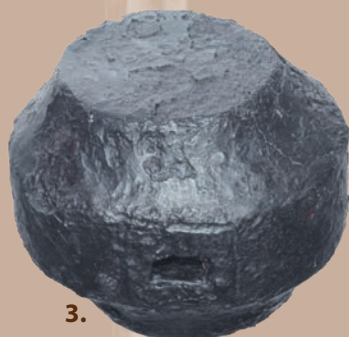

Militaria. Najliczniejszą kategorią wśród znalezisk są żelazne pociski do kuszy.

Militaria. The most numerous category of finds is iron crossbow projectiles.

Militaria. Die am häufigsten gefundene Kategorie sind eiserne Armbrustbolzengeschosse.

1. grotty bełtów kuszy • crossbow bolt broadheads • Armbrustbolzenköpfe
2. zamek spustowy kuszy • crossbow trigger • Armbrustabzugsschloss
3. głowica miecza • sword pommel • Schwertkopf
4. grotty strzał i grotty włóczni • arrowheads and spearheads • Pfeilspitzen und Lanzen spitzen

3.

4.

Hausbücher...

5.

6.

7.

8.

Hausbücher...

9.

10

- 5. wędzidło końskie • horse bit • Pferdefesseln
- 6. sprzączka paska do ostrogi • spur belt buckle • Sporngürtelschnalle
- 7. jelec kordu • cord hilt • Kordeldorn
- 8. ostrogi • spurs • Sporen
- 9. bodziec ostrogi – ruchoma gwiazdka • spur neck – movable star • Sporn – beweglicher Stern
- 10. ostroga • spur • Sporn

AK

Kolekcja monet zawiera reprezentacyjną serię pieniądza będącego w obiegu na Warmii w połowie XIV w. Do reformy monetarnej Winricha von Kniprode ok. 1360 r. pieniądzem obiegowym w Prusach były brakteaty. Pośród nich znajdują się także egzemplarze spoza terytorium państwa krzyżackiego. W 2023 r. w jednej z piwnic odnaleziono depozyt liczący ponad 150 sztuk.

Collection of coins involving a representative series of a currency circulated in Warmia in the mid-14th century. Until the monetary reform of Winrich von Kniprode ca. 1360, the circulating currency in Prussia was the bracteate. These involve also specimens from outside the state of the Teutonic Order. In 2023, in one of the cellars, a deposit of over 150 specimens was found.

Die Münzsammlung enthält eine für die Mitte des 14. Jahrhunderts für Ermland repräsentative Geldserie. Bis zur Währungsreform von Winrich von Kniprode um 1360 war in Preußen das Geld in Form von Brakteaten im Umlauf. Darunter befinden sich auch Exemplare, die nicht aus dem Gebiet des Deutschordensstaates stammten. Im Jahr 2023 wurde in einem der Keller ein Depot mit mehr als 150 Stück gefunden.

TW

AK

0 2 cm

Rekonstrukcja schematu mennictwa w poł. XIV w. na Warmii na przykładzie Barczewka wg propozycji prof. B. Paszkiewiczza. W zestawieniu domniemane emisje biskupstwa warmińskiego (10) oraz emisje obce (13–20).

Reconstruction of a mintage pattern in the mid-14th century in Warmia on the example of Barczewko (Alt-Wartenburg) according to a proposal by Prof. B. Paszkiewicz. The summary includes alleged mintage of the bishopric of Warmia (10) and foreign coinage (13–20).
 Rekonstruktion des Münzbildes in der Mitte des 14. Jahrhunderts in Ermland am Beispiel von Barczewko (Alt-Wartenburg) nach dem Vorschlag von Prof. B. Paszkiewicz. In der Zusammenstellung sind angebliche Münzausgaben des Ermlandbistums (10) und ausländische Münzen (13–20) enthalten.

1. Korona I, 1287/88–1297/98 • Crown I • Krone I
2. Prostokąt I, ok. 1297/98–1307/1308 • Rectangle I • Rechteck I
3. Tarcza z krzyżem, ok. 1307/8 – ok. 1317/18 • Plaque with a cross • Schild mit Kreuz
4. Krzyż łaciński, ok. 1317/18 – ok. 1327/28 • Latin cross • Lateinisches Kreuz
5. Krzyż łaciński, ok. 1317/18 – ok. 1327/28 • Latin cross • Lateinisches Kreuz
6. Brama II, ok. 1327/28 – ok. 1337/38 • Gate II • Tor II
7. Korona II, ok. 1337/8 – ok. 1340 • Crown II • Krone II
8. Prostokąt-D, ok. 1340 – ok. 1347/8 • Rectangle-D • Rechteck-D
9. Brama ze skosem, ok. 1347/8 – ok. 1359/60 • "Slanted gate" • Tor mit Fase
10. Tarcza z gwiazdą, Warmia biskupia (?), ok. 1350 • Plaque with a star, episcopal Warmia (?) • Schild mit Stern, bischöfliches Ermland (?)
- 11–12. Nieokreślony, biskupstwo warmińskie (?), ok. 1350 ? • unspecified, episcopal Warmia (?) • unbestimmt, bischöfliches Ermland (?)
13. Zmodyfikowana brama, 1325–1350 • Modified gate • Modifiziertes Tor
14. Krzyż z czterema kulkami, 1300–1350 ? • Cross with four globules • Kreuz mit vier Kugeln
15. Litera B, Kujawy, ok. 1337–1343 • Letter B, Kuyavia • Buchstabe B, Kujawien
16. Litera D, Ziemia Dobrzyńska, ok. 1337–1343 • Letter D, Dobrzyń Land • Letter D, Dobriner Land
17. Tarcza z trzema kulkami, Mazowsze?, ok. 1350 ? • Plaque with three globules, Mazovia? • Schild mit drei Kugeln, Masowien
18. Nieokreślony, tarcza z dwoma polami, ok. 1350 • unspecified, plaque with two fields • unbestimmt, Schild mit zwei Feldern
19. Nieokreślony, tarcza z trzema polami, ok. 1350 • unspecified, plaque with three fields • unbestimmt, Schild mit drei Feldern
20. Krzyż i cztery kulki (szerf), ok. 1350 • cross and four globules (Scherf) • Kreuz und vier Kugeln (Hälbling), bischöfliches Ermland (?)

Wymiana handlowa i kontakty – plomby towarowe – plomby weneckie z wizerunkiem Lwa św. Marka.
Commerce and trade – seals on goods – Venetian seals depicting the Lion of Saint Mark.
Handel und Kontakte – Warensiegel – venezianische Siegel mit dem Bild des Markuslöwen.

JS

Przedmioty o nieokreślonej funkcji.
Objects of unidentified purpose.
Gegenstände mit unbestimmter Funktion.

AK

Plomba z Tournai we Flandrii.
A seal from Tournai in Flanders.
Ein Siegel aus Tournai in Flandern.

ŻYCIE PO ŻYCIU

Cmentarz w Barczewku został wkomponowany w przestrzeń miejską od strony północno-wschodniej, tuż poza zwartą strefą zabudowy. Układ ten powtarza potem relokowane miasto Barczewo z identyczną lokalizacją kościoła św. Anny. Od strony zachodniej czytelne są relikty ogrodzenia, rozdzielające obszar nekropolii od parceli mieszkalnych. Od południa była to przestrzeń granicząca z linią budynku nr 15. Od wschodu delimitację cmentarza tworzyła palisada nad stromym stokiem opadającym do rzeki Orzechówki. Nekropolia zajmowała powierzchnię około 12 arów. Przebadano 126 pochówków z szacunkowej liczby ok. 150 wszystkich znajdujących się tam grobów. Odnalezienie cmentarzyska rodziło pytania o miejsce lokalizacji kościoła. Udało się to ustalić w 2024 r., kiedy od strony wschodniej, mniej więcej w centralnej osi cmentarzyska, odsłonięto negatyw konstrukcji o wymiarach ok. 9 x 15 m. Identyfikowano ją jako negatyw drewnianego budynku, sytuowanego dokładnie na linii wschód – zachód. W warstwie próchnicy znajdowano mnóstwo gwoździ konstrukcyjnych. Od strony zachodniej pomiędzy pochówkami zachowano przestrzeń wolną o szerokości ok 2 m, tworzącą swoistą aleję. W północnej części cmentarza orientacja kilku rzędów pochówków na linii północny zachód – południowy wschód jest zgodna z osią założenia miasta.

W centralnej i południowej części oraz wokół i wewnątrz reliktyw kościoła groby mają orientację dokładnie na linii wschód – zachód. Ciała zmarłych wkładano do grobów w drewnianych trumnach, z głową ułożoną w kierunku zachodnim, a tyłko jednostkowo odnotowano orientację wschodnią. Zmarłych składano na wznak, z rękoma złożonymi w różnych konfiguracjach. Odzież przewiązywano skózanymi pasami ściągаныmi żelaznymi kółkami i sprzączkami. Skórę wykańczano brązowymi detalami, aplikacjami i ozdobnymi okuciami. Większa ich liczba, w tym brązowe ornamentowane sprzączki, była znajdowana w pobliżu reliktyw kościoła. Elementem wyposażenia pochówków były także noże, czasem krzesiwo, jedna lub kilka monet. Oryginalnym i powtarzalnym elementem praktyk grzebalnych były kawałki glinianych naczyń znajduwane w zasypisku jamy grobowej lub obok zmarłego. W grobie 105, na kościach klatki piersiowej, znajdował się duży fragment brzuśca naczynia ze stemplami w kształcie krzyża. Grób 106 zlokalizowany na zewnątrz południowo-wschodniego narożnika kościoła był jedynym zawierającym ostrogę oraz żelazne elementy zdobionego pasa. W grobie dziecięcym nr 28 odkryto brązowe aplikacje wokół czaszki, zapinkę gwiazdzystą, monety, fragment naczynia glinianego i miniaturowy, szklony dzbanek. Cmentarzysko w Barczewku jest jedynym rozpoznany miejscem, gdzie spoczywają fizyczne szczątki pierwszego pokolenia warmińskich osadników. Obok pochówków przybyszy ze Śląska znajdują się tu najpewniej także groby miejscowych Prusów. Nekropolia jest unikatem, gdzie obserwujemy nieznane dotąd praktyki grzebalne pierwszych chrześcijan na Warmii.

The afterlife

The Barczewko (Alt-Wartenburg) cemetery was incorporated into the urban space from the northeast, right outside the densely developed area. This layout was later copied in the re-founded town of Barczewo (Wartenburg) with the Church of Saint Anne situated in the exact same manner. From the west, there are readable relics of a fence that divide the area of the necropolis from inhabited plots. From the south, this space bordered with the line of building 15. From the east, the boundary of the cemetery was formed by a palisade over a steep slope running down to the River Orzechówka. The necropolis covered an area of ca. 12 ares. Of the total number of ca. 150 graves that can be found there, as many as 126 were examined. The unearthing of the cemetery gave rise to questions about the location of the church. This has been determined in 2024, when from the east, more or less in the central axis of the burial site, a negative of a structure measuring ca 9 by 15 metres was revealed. It was identified as a negative of a wooden building situated exactly on the E – W line. In the humus layer, numerous construction nails were found. From the west, between the burials, a free space ca. 2 m wide has been preserved, forming a sort of an alley. In the northern part of the cemetery, the directionality of several rows of burials on the NW – SE line is consistent with the axis of the town plan. In the central and southern part, as well as around and inside the church relics, graves are oriented precisely on the E – W line. The dead were put to graves in wooden caskets, their heads westwards, only a few cases showing heads facing east. The deceased were buried on their back, the arms folded in different configurations. Clothes were tied with belts tightened with iron rings and buckles. In some cases, leather was finished with bronze details, appliques, and decorative fittings. A higher number of these elements including ornamented bronze buckles were found in the vicinity of the church relics. Other grave goods included knives, occasionally some flint, one or two coins. An original and repetitive element in the burial practice were pieces of ceramic vessels found in the fill of a burial pit or next to the deceased. In grave 105, on the bones of the chest, a large fragment of a vessel bearing cross-shaped seals was found. Grave 106 situated outside the SE corner of the church, was the only one that contained a spur and iron elements of a decorated belt. In child grave 28, bronze appliques were found around the skull, along with a star-shaped pin, coins, a fragment of a ceramic Bessel and a miniature glazed pitcher. The burial site in Barczewko (Alt-Wartenburg) is the sole identified site where physical remains of the first-generation Warmian settlers were laid to rest. Aside from graves of newcomers from Silesia, there are most likely also burials of local Prussians. The necropolis is one-of-a-kind site where we observe previously unknown burial rites of the first Christians in Warmia.

AK

Das Leben nach dem Leben

Der Friedhof in Barczewko (Alt-Wartenburg) wurde an der Nordostseite in den Stadtraum integriert, knapp außerhalb der kompakten Bebauung. Diese Anordnung wurde später von der verlegten Stadt Barczewo (Wartenburg) übernommen, wo die St.-Anna-Kirche identisch platziert wurde. Auf der Westseite sind die Reste eines Zauns zu erkennen, der den Bereich der Nekropole von den Wohngrundstücken trennte. Im Süden wurde der Friedhof durch die Linie des Gebäudes Nr. 15 begrenzt, im Osten durch eine Palisade, die sich über einen steilen, zum Bach Orzechówka abfallenden Hang erstreckte. Die Nekropole umfasste eine Fläche von etwa 12 Ar. Von den schätzungsweise 150 Gräbern wurden insgesamt 126 untersucht. Die Aufdeckung des Friedhofs warf die Frage nach dem Standort der Kirche auf. Dies wurde 2024 festgestellt, als an der Ostseite, etwa in der Mittelachse des Friedhofs, das Negativ eines ca. 9 x 15 m großen Bauwerks freigelegt wurde. Es wurde als Negativ eines Holzgebäudes identifiziert, das genau auf der Ost-West-Achse lag. In der Humusschicht wurden zahlreiche Baunägel gefunden. Auf der Westseite wurde zwischen den Bestattungsstellen ein ca. 2 m breiter Freiraum belassen, der eine Art Allee bildete. Im nördlichen Teil des Gräberfeldes orientieren sich mehrere Reihen von Gräbern in Nord-West – Süd-Ost Richtung, was der Achse der Stadtgründung entspricht. Im mittleren und südlichen Teil sowie um die und innerhalb der Kirchenrelikte sind die Gräber genau auf der Ost-West-Linie ausgerichtet. Die Körper der Verstorbenen wurden in Holzsärgen in die Gräber gelegt, wobei der Kopf in westlicher Richtung lag; nur vereinzelt wurde eine östliche Ausrichtung festgestellt. Die Verstorbenen wurden auf den Rücken gelegt, wobei die Hände in verschiedenen Konfigurationen gefaltet waren. Die Kleidung wurde mit Gürteln gebunden, die mit Eisenringen und Schnallen verschlossen waren. Manchmal war das Leder mit Bronzedetails, Applikationen und Zierbeschlägen versehen. Mehr davon, einschließlich verzierter Bronzeschnallen, wurden in der Nähe der Kirchenüberreste gefunden. Messer, manchmal ein Feuerstein und eine oder mehrere Münzen waren ebenfalls Teil der Grabausstattung. Ein originelles und immer wiederkehrendes Element der Bestattungspraktiken waren Tonscherben, die in der Verfüllung der Grabgrube oder neben dem Verstorbenen gefunden wurden. In Grab 105 wurde ein großes Fragment eines Gefäßbauchs mit kreuzförmigen Stempeln gefunden. Das Grab 106, das sich außerhalb der südöstlichen Ecke der Kirche befindet, war das einzige, das einen Sporn und Eisenteile eines verzierten Gürtels enthielt. Im Kindergrab (Nr. 28) wurden Bronzeapplikationen um den Schädel, eine Sternspange, Münzen, ein Fragment eines Steingutgefäßes und ein glasierter Miniaturkrug entdeckt. Der Friedhof von Barczewko (Alt-Wartenburg) ist der einzige bekannte Ort, an dem die sterblichen Überreste der ersten Generation der ermländischen Siedler ruhen. Neben den Gräbern der Zuzügler aus Schlesien befinden sich hier wahrscheinlich auch Gräber von einheimischen Prußen. Die Nekropole ist ein einzigartiger Ort, an dem wir bisher unbekannte Bestattungspraktiken der ersten Christen im Ermland beobachten können.

123
↓

MM

AK

Eksploracja szkieletów.
Exploration of skeletons.
Erkundung von Skelettfunden.

AK

Zmarłych układano według zasad chrześcijańskich, głową na zachód. Różny sposób składania rąk sygnalizuje być może płeć zmarłego.
The dead were arranged in line with the Christian principles, with the head westwards. Different hand configurations likely mark the sex of a deceased person.

Die Toten wurden nach christlichen Regeln aufgebahrt, mit dem Kopf nach Westen. Die verschiedenen Arten, die Hände zu falten, können auf das Geschlecht des Verstorbenen hinweisen.

Stan zachowania szkieletów uzależniony jest od warunków podłoża.

State of preservation of skeletons is determined by soil conditions.

Der Erhaltungszustand der Skelette hängt von der Bodenbeschaffenheit ab.

ATAK

dzień pożogi

Atak wojsk litewskich na młodą kolonię miejską musiał być wydarzeniem nagłym i zaskakującym. Lakoniczny opis średniowiecznej kroniki i lokalna tradycja przechowały pamięć o nim po dziś dzień. Fabularyzowane teksty w popularnym na Warmii kalendarzu i relacje w prasie z lat 30. XX w. opowiadały o tragedii mieszkańców Starego Miasta w Barczewku. Opowieści potwierdzały rzekome znaleziska na wzgórzu, takie jak spalenizna, kości ludzkie i fragmenty czaszek. Przed rozpoczęciem badań teren wolny był od tego rodzaju artefaktów. Dopiero systematyczne odsłanianie kolejnych połąci zaginionego miasta utwierdzało badaczy w przekonaniu, że oprócz unikatowego stanowiska archeologicznego pełnego spektakularnych znalezisk jest to również miejsce wielkiej tragedii ludzkiej. Stało się jasne, że cała zabudowa spłonęła w nagłym i gigantycznym pożarze. Każdą z piwnic przykrywała gruba warstwa węgla i wypalanej gliny. Słupy konstrukcyjne osadzone w ziemi na głębokość do 2 m i elementy ścian wyżarzone były do samego końca. Temperatura była tak wysoka, że ceramika ulegała zeszkliwieniu. Zdeformowane plastycznie naczynia gliniane były przepalone wtórnie na pumeks. Ślady topienia znajdowano nawet na niewielkich srebrnych brakteatach. W zwęglonych konstrukcjach tkwiły czasami pociski kuszy. Żelazne elementy okuć, mocowań, gwoździ konstrukcyjnych powleczone były warstwą czerwonych tlenków tzw. patyny ogniowej. Jedno z najciekawszych znalezisk to budynek z wielkim miedzianym kotłem osadzonym na resztkach pieca. Wokół rozrzucone były całe naczynia z ziarnami zbóż i zestaw narzędzi, w tym przepiękny rożen. Pod piecem znajdowały się węgle paleniska i żelazne szpikulce. Nie był to typowy dla archeologii zespół przypadkowych artefaktów, lecz „zatrzymany kadr sceny najazdu”. Na dnie jednej z piwnic leżał kompletny szkielet kota. Nie było czasu na ewakuację i obronę, skoro w innym miejscu odnaleziono depozyt 160 grotów bełtów kuszy. Podręczny arsenał, którego nie miał kto użyć? Niezwykle ekspresyjne były przepalone szczątki noworodka. Dziecko ukryto chyba pośpiesznie wraz z najcenniejszymi przedmiotami, bo tuż obok leżały dwa srebrne pierścienie. W piwnicy obok pod zawaloną konstrukcją ściany odsłonięto szkielet kobiety w wieku ok. 19–21 lat. Pierwotnie ciało leżało na brzuchu, z rękoma w pozie jakby osłaniającej głowę. Czaszka i fragmenty ramion uległy kremacji. Na paliczku lewej ręki zachował się pierścionek z brązu, a przy kręgach szyi fragmenty lnianej tkaniny. Znalezisko potwierdza wiarygodność źródeł z epoki i rodzi pytanie o miejsce spoczynku pozostałych ofiar. Unikatowy i jedyny w swoim rodzaju kompleks w Barczewku powinien być uznany za pomnik początków Warmii i bezwzględnie zachowany dla przyszłych pokoleń.

AZ

The attack the day of the conflagration

The attack of Lithuanian troops on the young urban settlement must have been sudden and unexpected. The laconic description in a medieval chronicle and the local tradition preserved the memory of that event until this day. Fictionalised texts in the timeline popular in Warmia and accounts in the press from the 1930s tell stories of the tragedy that befell the residents of Old Town in Barczewko. These legends were amplified by the alleged finds on the hill of charred remains, human bones and bits of skulls. Before the commencement of the research, the area was free from this type of artefacts. It was only the systematic unearthing of subsequent layers of the lost town that assured researchers that not only is this location a unique archaeological site abundant in spectacular finds, but also a place of great human suffering. It has become clear that all the buildings were consumed in an instantaneous, gigantic fire. Each of the cellars was covered with a thick layer of charrs and fired clay. Support poles drawn even 2 metres deep into the ground and elements of walls were left mere embers. The temperature was so high that ceramics became glazed. Deformed, clay vessels were burned throughout into pumice. Traces of melting were found even on small silver bracteates. Some charred structures held crossbow bolts stuck in them. Iron elements of fittings, fixtures, construction nails were all covered with a layer of red oxides of the so-called fire patina. One of the most intriguing finds is a building with a gargantuan copper cauldron set on remains of a furnace. Entire vessels holding cereals were scattered around along with a set of tools, including a beautiful skewer. Under the furnace, there were charrs of the hearth and iron rods. This was not an assemblage of random artefacts typical of archaeology, but a still frame of a scene of the invasion. At the bottom of one of the cellars, there was a complete skeleton of a cat, lying. There was no time to evacuate and defend, since elsewhere, a deposit of 160 crossbow broadheads was found. An arsenal at hand with no one to use it? An immense emotion was evoked with the unearthing of charred remains of a newborn; the child was possibly hidden in a rush with the most valuable items, since two silver rings were found in its immediate vicinity. In a cellar next door, a skeleton of a woman about 19–21 years of age was revealed under a wall that fell in. Originally, the body was lying on the stomach with the arms folded as if to protect the head. The skull and fragments of the arms were cremated. On a phalanx of the left hand, there was a bronze ring, whereas fragments of preserved linen fabric were discovered by the cervical vertebrae. This find supports the reliability of the sources from the era and sparks curiosity about the place where other victims were buried. The unique and one-of-a-kind complex in Barczewko (Alt-Wartenburg) should be considered a monument of the beginnings of Warmia and, unquestionably, preserved for future generations.

Der Überfall

Tag der Feuersbrunst

Der Angriff der litauischen Truppen auf die junge Stadtsiedlung muss ein plötzliches und überraschendes Ereignis gewesen sein. Eine lakonische Beschreibung in einer mittelalterlichen Chronik und die lokale Tradition haben die Erinnerung an dieses Ereignis bis heute bewahrt. Fiktionalisierte Texte in einem im Ermland populären Kalender und Zeitungsberichte aus den 1930er Jahren erzählten von der Tragödie der Bewohner der Alten Stadt in Barczewko. Verstärkt wurden diese Erzählungen durch angebliche Funde von verbranntem Holz, menschlichen Knochen und Schädelfragmenten auf dem Hügel. Vor Beginn der Forschungen war der Ort allerdings frei von solchen Artefakten. Erst als immer weitere Teilbereiche der verschwundenen Stadt systematisch freigelegt wurden, kamen die Forscher zu der Überzeugung, dass es sich nicht nur um eine einzigartige archäologische Stätte voller spektakulärer Funde handelt, sondern auch um den Schauplatz einer großen menschlichen Tragödie. Es wurde deutlich, dass alle Gebäude in einem plötzlichen und gigantischen Feuer niedergebrannt waren. Jeder Keller war von einer dicken Schicht aus Kohle und verbranntem Lehm bedeckt. Die bis zu 2 m tief in den Boden eingelassenen Stützpfeiler und Wandelemente waren bis zum Ende ausgeglüht. Die Temperatur war so hoch, dass die Keramik verglast wurde. Plastisch verformte Tongefäße sind sekundär zu Bims ausgebrannt worden. Schmelzspuren wurden sogar auf kleinen Silberbrakteaten gefunden. Armbrustbolzen waren manchmal in verkohlte Strukturen eingebettet. Die Eisenteile von Beschlägen, Befestigungen und Nägeln waren mit einer Schicht aus roten Oxiden überzogen, die als Feuerpatina bekannt ist. Einer der interessantesten Funde war ein Gebäude mit einem großen Kupferkessel, der auf den Überresten eines Ofens stand. Um ihn herum lagen ganze Töpfe mit Getreide und eine Reihe von Werkzeugen, darunter ein schöner Speiß. Unter dem Kessel befanden sich Herdkohlen und Eisenspieße. Es handelte sich nicht um eine typische archäologische Ansammlung von zufälligen Artefakten, sondern um ein eingefrorenes Bild einer Invasionsszene. Auf dem Boden eines der Keller lag ein komplettes Skelett einer Katze. Für Evakuierung und Verteidigung blieb offenbar keine Zeit, da an anderer Stelle ein Depot von 160 Armbrustbolzen-Pfeilspitzen gefunden worden war. Ein handliches Arsenal, das niemand benutzen konnte? Äußerst ausdrucksstark waren auch verbrannte Überreste eines Neugeborenen. Das Baby muss zusammen mit den wertvollsten Gegenständen hastig versteckt worden sein, denn direkt daneben lagen zwei Silberringe. Im Keller nebenan wurde unter einer eingestürzten Wandstruktur das Skelett einer Frau im Alter von etwa 19–21 Jahren freigelegt. Die Leiche lag ursprünglich auf dem Bauch und hatte die Arme schützend über den Kopf gestreckt. Der Schädel und Fragmente der Arme waren verbrannt worden. Am Fingerglied der linken Hand wurde ein Bronzering gefunden und an den Halswirbeln sind Fragmente eines Leinentuchs erhalten geblieben. Der Fund bestätigt die Zuverlässigkeit der zeitgenössischen Quellen und wirft die Frage nach der Ruhestätte der anderen Opfer auf. Der einzigartige und einmalige Komplex in Barczewko (Alt-Wartenburg) sollte als Denkmal für die Anfänge des Ermlands anerkannt und unbedingt für künftige Generationen erhalten werden.

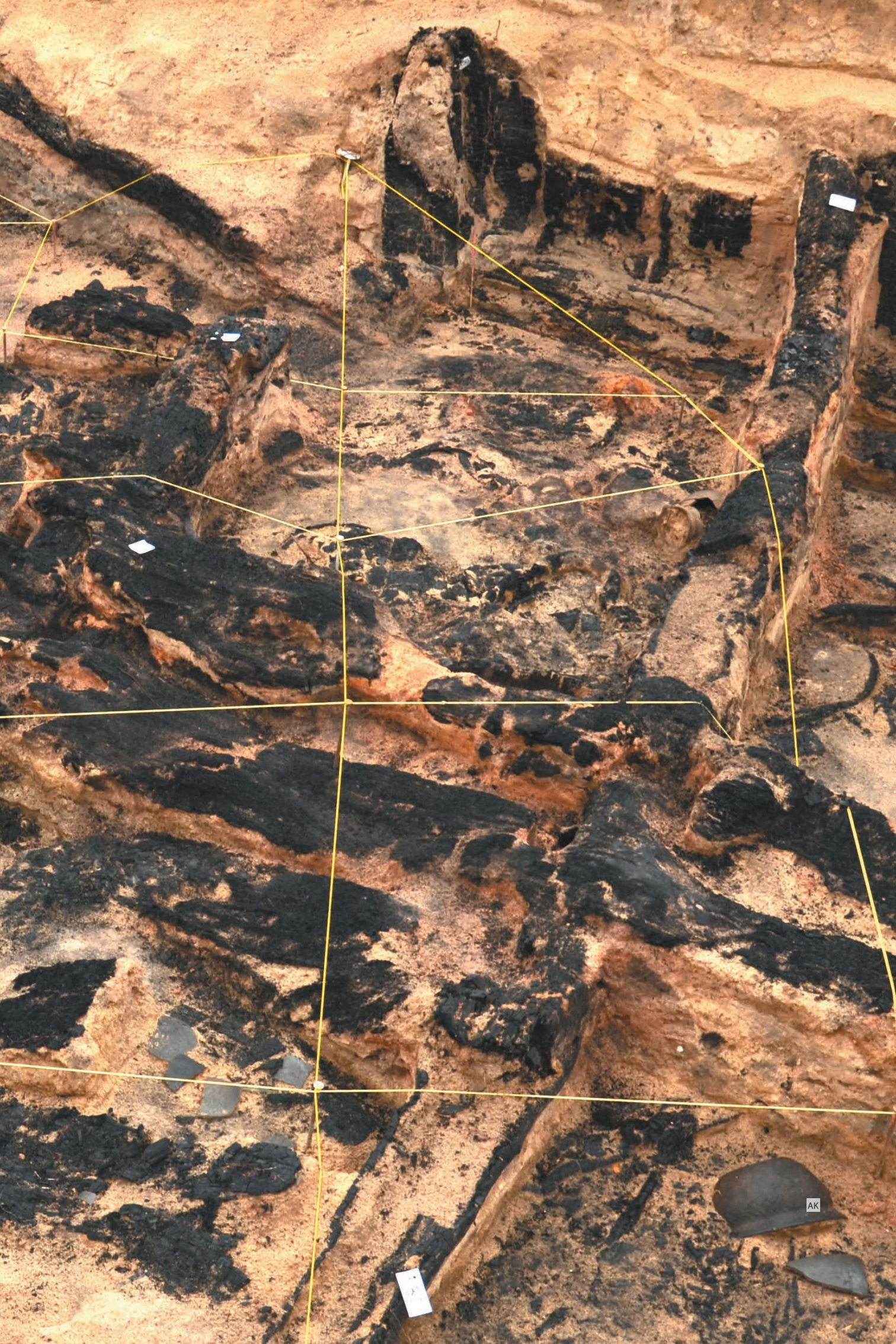

AK

0 576

Szkielet ofiary, młodej kobiety, w jednej z piwnic.
Skeleton of a victim, a young woman, in one of the cellars.
Skelett einer jungen Frau – eines der Opfer – in einem Keller.

AK

AK

AK

Głównym budulcem był dąb. Zwęglone konstrukcje pozwalają na datowanie dendrochronologiczne.

Oak served as the main building material. Charred structures yield dendrochronological dating results.

Das Hauptbaumaterial war Eiche. Verkohlte Strukturen ermöglichen die Ermittlung von Dendrodaten.

AK

KN

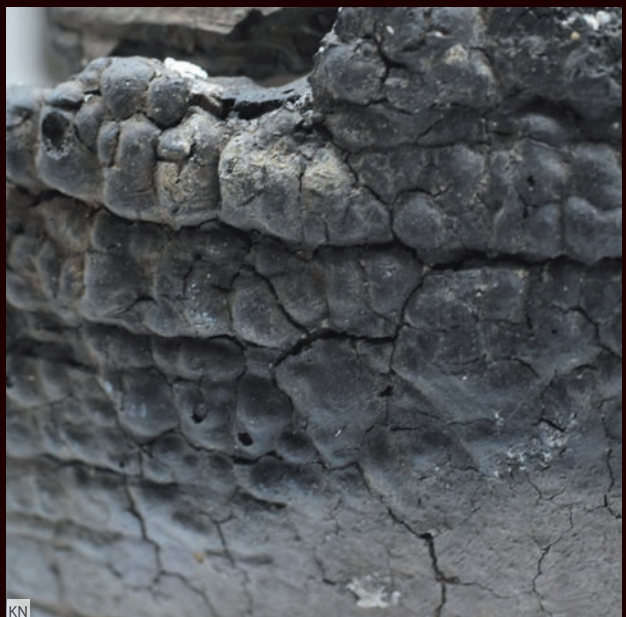

MP KN

Naczynia ceramiczne zdeformowane pod wpływem wysokiej temperatury podczas pożaru miasta.

Ceramic vessels deformed at high temperature during the town fire.

Keramikgefäße, die während des Stadtbrandes durch Erhitzung verformt wurden.

KN

KN

AK

Spieczona glina i wtórnice przepalone naczynia podczas pożaru miasta.
Burned clay and vessels re-burned during the town fire.
Gebrannter Ton und während des Stadtbrandes nachgebrannte Gefäße.

AK

Arsenał 160 grotów bełtów kuszy w domu sołtysów.
Arsenal of 160 crossbow broadheads in the Schultheiss house.
Ein Arsenal von 160 Armbrustbolzenpfeilspitzen im Schulzenhaus.

AK

AK

AK

AK

AK

AK

AK

AK

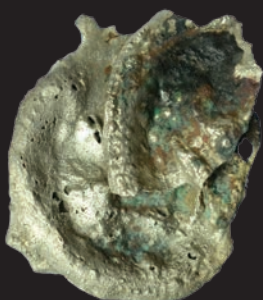
Zabytki pod spalenizną są na ogół doskonale zachowane, niektóre ze śladami tzw. patyny ogniowej.
Usually, artefacts underneath the charred wood are perfectly preserved, with some of them bearing traces of the so-called flame patina.

Die unter der Glut liegenden Funde sind in der Regel sehr gut erhalten, einige weisen Spuren der sogenannten Feuerpatina auf.

PW

Silnie przepalone podłoże oraz nadtopione w trakcie pożaru srebrne monety.
Severely burned ground and silver coins half-melted in the conflagration.
Stark verbrannter Boden und während des Brandes geschmolzene Silbermünzen.

Droga do Starego Miasta z młyna Orzechowo.
The way to the Old Town from the Orzechowo mill.
Straße von der Orzechowo Mühle zur Altstadt.

Kalendarium/Timeline/Kalendarium

- 1325** Założenie zamku *Wartenberg* nad rzeką Pisą/ The founding of Wartenberg castle on the River Pisa/ Gründung der Burg Wartenberg am Fluss Pissa
- 1329** Wzmianka o drodze z Dobrego Miasta do *Warthberg*/ Mention about a way from Dobre Miasto to Warthberg/ Erwähnung der Straße von Guttstadt nach Warthberg
- 1330** (około/ca./um) Budowa pierwszego miasta *Wartenberg*, wzgórze nad rzeką Orzechówką/ Building of the first town of Wartenberg, the hill on the River Orzechówka/ Errichtung der ersten Stadt Wartenberg, Anhöhe über dem Fluss Orzechówka
- 1337** Wzmianka o proboszczu Henryku i sołtysie Janie z miasta *Wartberg*/ Mention of parish priest Heinrich and Schultheiss Johann of the town of Wartberg/ Erwähnung von Pfarrer Heinrich und des Schulzen Johann von der Stadt Wartberg
- Nadanie przywilejów sołtysom Janowi i Piotrowi z miasta *Wartberg*/ Bestowal of rights for Schultheissen Johann and Peter of the town of Wartberg/ Verleihung von Privilegien an die Schulzen Johann und Peter aus der Stadt Wartberg
- 1346** Założenie wsi *Schonewise* pomiędzy Dobrym Miastem a *Wartberg*/ The founding of the village of Schonewise between Dobre Miasto and Wartberg/ Gründung des Dorfes Schonewise zwischen der Stadt Guttstadt und Wartberg
- 1354** Zniszczenie miasta *Wartberg* przez Litwinów/ The destruction of the town of Wartberg by Lithuanians/ Zerstörung der Stadt Wartberg durch die Litauer
- 1356** Wzmianka o nieistniejącym mieście „antiqua civitas Wartberg”/ Mention about non-existing town of “antiqua civitas Wartberg”/ Erwähnung einer nicht existierenden Stadt „antiqua civitas Wartberg”
- 1364** Relokacja miasta, przywilej dla nowego miasta *Wartneburg* nad Pisą (dziś Barczewo)/ Re-founding of the town, rights for the new town of Wartneburg on Pisa (today's Barczewo)/ Verlegung der Stadt, Privileg für die neue Stadt Wartneburg an der Pissa (heute Barczewo)
- 1369** Pierwsza wzmianka o wsi *Aldewartberg* (dziś Barczewko)/ The first mention of the village Aldewartberg (today's Barczewko)/ Erste Erwähnung des Dorfes Aldewartberg (heute Barczewko)
- 1376** Odnowiony przywilej lokacyjny wsi *Aldewartberg*/ Renewal of the founding right of the village Aldewartberg/ Erneuerung des Privilegs zur Gründung des Dorfes Aldewartberg
- 1385** Nadanie młyna we wsi *Aldewartenberg* „Orzechowo Mühle”/ The bestowal of the mill in the village of Aldewartenberg “Orzechowo Mühle”/ Bewilligung der Mühle in der Gemeinde Aldewartenberg „Orzechowo Mühle”
- 1875** Wstrzymanie pracy młyna nad Orzechówką ze względu na niski stan wody/ Suspension of the operation of the mill on Rover Orzechówka due to low water level/ Einstellung des Mühlenbetriebs an der Orzechówka aufgrund von Niedrigwasser
- 1945** Spolszczona nazwa miasta Wartenbork (Barczewo)/ Polonisation of the name Wartenbork (Barczewo)/ Polonisiertes Name der Stadt Wartenbork (Barczewo)
- 1946** Zmiana nazwy miasta Wartenbork (Barczewo) na Nowowiejsk/ Town Wartenbork (Barczewo) renamed to Nowowiejsk/ Änderung des Namens der Stadt Wartenbork (Barczewo) in Nowowiejsk
- 1947** Przyjęcie nazwy Barczewo na cześć warmińskiego etnografa ks. Walentego Barczewskiego. Przypuszczalnie w tym samym czasie wieś *Alt Wartenburg* nazwano Barczewkiem, zachowując związek obu miejscowości/ Name Barczewo adopted to commemorate Warmian-born ethnographer rev. Walenty Barczewski. Likely at the same time, the village of Alt Wartenburg was renamed to Barczewko preserving the relationship between these two settlements/ Annahme des Namens Barczewo zu Ehren des ermländischen Ethnographen und Priesters Walenty Barczewski. Vermutlich wurde zur gleichen Zeit das Dorf Alt Wartenburg Barczewko genannt, wodurch die Verbindung zwischen den beiden Dörfern erhalten blieb.

Bibliografia/References/Literaturverzeichnis

Źródła pisane/Written sources/Schriftquellen:

Jan Długosz, *Roczniki czyli kroniki dawnego Królestwa Polskiego*, Księga 9, tł. J. Mrukówna, Warszawa 2009.

Piotr z Dusburga, *Kronika ziemi pruskiej*, tł. S. Wyszomirski, Toruń 2004.

Wigand von Marburg, *Cronica nova prutenica*, red. S. Zonenberg, K. Kwiatkowski, Toruń 2017.

Ikografia/Iconography/Bildquellen:

Heidelberger Sachsenspiegel..., Heidelberg, Universitätsbibliothek Heidelberg, Cod. Pal. germ. 164, <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpg164/0066/image,info>

Hausbücher der Nürnberger Zwölfbrüderstiftungen, Stadtbibliothek im Bildungscampus Nürnberg, Amb. 317.2°, https://online-service.nuernberg.de/viewer/image/5d64f831-7a9d-47b4-9a01-d6a28f29ad99/107/LOG_0107/

Opracowania/Studies/Sekundärliteratur:

Achremczyk S., *Warmia*, Olsztyn 2000.

Białyński G., *Wartenburg quo modo reedificatur. O trudnych początkach Barczewa* [w:] *Szkice z dziejów Barczewa*, red. G. Białyński, R. Klimek, A. Kuzborska, Centrum Kultury i Promocji Gminy w Barczewie, Barczewo 2014, 21–37.

Biermann F., Herrmann Ch., Koperkiewicz A., *Alt Wartenburg/ Barczewko na Warmii. Początki miasta średniowiecznego i jego fortyfikacje* [w:] *Grodziska Warmii i Mazur 2. Nowe badania i interpretacje, Archaeologica Hereditas 2*, red. Z. Kobyliński, Warszawa 2016, 49–77.

Biermann F., Herrmann Ch., Koperkiewicz A., *Alt-Wartenburg/ Barczewko – Interdisziplinäre Erforschung einer spätmittelalterlichen Stadtwüstung im Ermland (Nordostpolen)*, „Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters” 44 (2016), 115–147.

Biermann F., Herrmann Ch., Koperkiewicz A., *Small town in the “Great Wilderness” – research into the former medieval town and castle of Alt-Wartenburg (Barczewko, Northeastern Poland)* [w:] *Castella Maris Baltici*, vol. XIII, Bonn 2018, 123–134.

Biermann F., Herrmann Ch., Koperkiewicz A., *Alt-Wartenburg. Gründung und Untergang einer Lokationsstadt in der Grossen Wildnis* [w:] *Faszination Stadt. Die Urbanisierung Europas im Mittelalter und das Magdeburger Recht*, red. B. Koster, Ch. Link, Magdeburg 2019, 274–284.

Biermann F., Herrmann Ch., Koperkiewicz A., *Zuwanderer und Einheimische im spätmittelalterlichen Ermland – Archäologische Anzeichen für Kontakte und Ausgleichsprozesse auf dem Friedhof von Alt-Wartenburg (Barczewko)*, „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” 65/202 (2021), 3–30.

Biermann F., Herrmann Ch., Koperkiewicz A., Ubis E., *Burning Alt-Wartenburg. Archaeological evidence for the conflicts between the Teutonic Order and the Grand Duchy of Lithuania from a deserted medieval town near Barczewko (Warmia, Poland)*, „Lietuvos Archeologija” 45 (2019), 265–294.

von Bönigk, H.F., *Die Stätte der alten Stadt Wartenburg und die Wallberge der Umgebung*, „Altpreußische Monatsschrift. NF” 20 (1883), 152–160; Altertumsgesellschaft Prussia in Königsberg 1881/1882, Sitzung vom 16. September 1883.

- Fox U., *Kirchspiel Alt-Wartenburg im Ermland*, Paderborn 1989.
- Herrmann Ch., *Lokacja Barczewka w źródłach historycznych* [w:] *Szkice z dziejów Barczewa*, red. G. Białuński, R. Klimek, A. Kuzborska, Centrum Kultury i Promocji Gminy w Barczewie, Barczewo 2014, 37–48.
- Klimek R., *Zaginione zamki i strażnice z pierwszej połowy XIV wieku z obszaru Warmii biskupiej oraz propozycje ich lokalizacji* [w:] *Grodziska Warmii i Mazur 1. Stan wiedzy i perspektywy badawcze*, *Archaeologica Hereditas* 2, red. Z. Kobyliński, Warszawa – Zielona Góra 2013, 205–244.
- Klimek R., *Średniowieczne założenia obronne na terenie obecnej gminy Barczewo* [w:] *Szkice z dziejów Barczewa*, red. G. Białuński, R. Klimek, A. Kuzborska, Barczewo 2014, 51–94.
- Koperkiewicz A., *Civitas Wartberg. Warmińska kapsuła czasu*, „Warmińsko-Mazurski Biuletyn Konserwatorski” 11 (2019), 57–74.
- Koperkiewicz A., *Anno 1354 Kynstute, Algard... festinant in Wartenberg. O trudnych początkach Barczewa* [w:] *Homini, qui in honore fuit. Księga pamiątkowa poświęcona śp. Profesorowi Grzegorzowi Białuńskiemu*, red. A. Dobrosielska, A. Pluskowski, S. Szczepański, Olsztyn 2020, 185–308.
- Koperkiewicz A., *Barczewko – a cemetery of the first settlers in Southern Warmia against the background of medieval inhumation necropolises in Teutonic Prussia*, „*Archaeologia Historica Polona*” 28 (2020), 199–228.
- Koperkiewicz A., *Civitas Ylienburg. Głos wołającego na Puszczy (Galindzkiej) o ratunek dla pierwszych lokacji miejskich Warmii i Mazur*, „Warmińsko-Mazurski Biuletyn Konserwatorski” 15 (2023), 6–27.
- Koperkiewicz A., *Chełmno rod in Barczewko softys houses*, „*Archaeologia Historica Polona*” (2024), w druku.
- Koperkiewicz A., Strobin J., *Bitwa o kocioł. Wydobycie i restauracja średniowiecznego kotła z Barczewka*, „Gdańskie Studia Archeologiczne” 8 (2020), 35–60.
- Paszkiwicz B., *New observations on the chronology of fourteenth century Prussian bracteates and grand master Wynric's monetary reform*, „*Arheologija un Etnografija*” 31 (2020), 95–105.
- Röhrich V., *Wie die Litauer im Winter 1353 auf 1354 die Stadt und das Schloß Alt-Wartenburg aufbrannten*, *Ermländischer Hauskalender* 69, Allenstein 1925, 43–48.

Pro memoria

Uczestnicy badań/

Research participants/ Mitglieder der Forschungsgruppe

2014

Daria Agdan, Felix Biermann, Grzegorz Chojnowski, Violetta Cypin, Dominika Gadomska, Willy Hartfelder, Christofer Herrmann, Anna Juozualinas, Andreas Kieseler, Arkadiusz Koperkiewicz, Katarzyna Kosińska, Natalia Lewko, Andreas Lendeckel, Renata Lisowski, Kacper Martyka, Piotr Kubiak, Natalia Kuśnierska, Gabriela Majchrzak, Thobias Müller, Jan Paczkowski, Grzegorz Peplowski, David Pilarski, Filip Popek, Normen Posselt, Ewelina Sidorowicz, Magdalena Szelağ, Anna Szymańczuk, Igor Urban, Magdalena Zielińska

2015

2014

2015

Aneta Adamaszek, Katarzyna Bachur, Felix Biermann, Otilie Blum, Anna Borkowska, Grzegorz Chojnowski, Mike Fenner, Dominik Gajdamowicz, Filip Gałas, Mateusz Górski, Manfred Guthke, Sylwester Gwoździec, Christofer Herrmann, Katarzyna Jażdż, Kinga Kędra, Karolina Kopera, Arkadiusz Koperkiewicz, Renata Lisowski, Kamil Markielewicz, Kacper Martyka, Kamil Markielewicz, Thobias Müller, Jan Paczkowski, Grzegorz Peplowski, Filip Popek, Normen Posselt, Carl Puppa, Joanna Rajczyk, Monika Romanowicz, Ewelina Sidorowicz, Adam Stefanowski, Maciej Syrocki, Igor Urban, Bogumiła Wolska, Paulina Zalecka

2017

Felix Biermann, Otilie Blum, Anna Borkowska, Grzegorz Chojnowski, Mateusz Górski, Valerija Heier, Christofer Herrmann, Mikołaj Kistowski, Arkadiusz Koperkiewicz, Anna Napierała, Thobias Müller, Grzegorz Peplowski, Alexandra Philippi, Radosław Piotrowski, Szymon Pogorzalski, Filip Popek, Normen Posselt, Agnieszka Prusinowska, Adam Stefanowski, Maciej Syrocki, Artur Troncik, Bogumiła Wolska

2018

2019

2018

Dimitrijus Bepalovas, Felix Biermann, Otilie Blum, Grzegorz Chojnowski, Agnieszka Dutkiewicz, Mateusz Górski, Patrycja Grądzka, Valeria Heier, Mikołaj Kistowski, Arkadiusz Koperkiewicz, Leif Lauritsen, Agnieszka Maślakiewicz, Thobias Müller, Anna Napierała, Grzegorz Peplowski, Alexandra Philippi, Radosław Piotrowski, Szymon Pogorzalski, Normen Posselt, Adrianna Reczkowska, Eglė Rimkienė, Alexander Sakuth, Inga Sildiajevaitė, Anna Słomska, Adam Stefanowski, Edvinas Ubis, Elias Włodarczak

2022

2019

Felix Biermann, Ottilie Blum, Wojciech Brillowski, Dawid Cichowski, Grzegorz Chojnowski, Mateusz Górski, Kistowski Mikołaj, Arkadiusz Koperkiewicz, Anna Napierała, Alexandra Philippi, Grzegorz Peplowski, Radosław Piotrowski, Filip Popek, Normen Posselt, Karol Skiba, Magdalena Stankiewicz, Artur Walker, Eliaz Włodarczak, Wojciech Wojtaś

2022

Oktawian Bartoszewski, Wojciech Brillowski, Ida Brillowska, Grzegorz Chojnowski, Dawid Cichowski, Paloma Cuello, Agnieszka Dutkiewicz, Zofia Jaworska, Pierre Juhel, Mariusz Kociński, Arkadiusz Koperkiewicz, Julia Kowalewska, Zuzanna Kozłowska, Miłosz Krasnopolski, Ewa Macińska, Sabine Masbruch, Maciej Marczewski, Szymon Marchlewski, Helena Michel, Kamil Niedźwiecki, Grzegorz Peplowski, Wiktor Piekarz, Bogdan Radzicki

2023

Adamiec Aleksandra, Oliwia Ausfeld, Nikola Babska, Oktawian Bartoszewski, Felix Biermann, Ottilie Blum, Zuzanna Borowska, Wojciech Brillowski, Ida Brillowska, Brodzik Krzysztof, Grzegorz Chojnowski, Paloma Cuello, Szymon Czernski, Dorina Działak, Julia Dziób-Siemaszko, Łukasz Flis, Angelika Klepka, Arkadiusz Koperkiewicz, Jan Kosakowski, Julia Kowalewska, Przemysław Kozak, Zuzanna Kozłowska, Miłosz Krasnopolski, Wiliam Kroft, Leif Lauritson, Ewa Macińska, Sabine Masbruch, Maciej Marczewski, Szymon Marchlewski, Kamil Niedźwiecki, Piotr Panufnik, Grzegorz Peplowski, Alexandra Philippi, Wiktor Piekarz, Edyta Pisarek, Normen Posselt, Robert Prust, Bogdan Radzicki, Małgorzata Rogozik, Patrycja Stanke, Artur Troncik, Gabriel Wojdan

2024

Wojciech Brillowski, Ida Brillowska, Grzegorz Chojnowski, Paulina Dudek, Dorina Działak, Arkadiusz Koperkiewicz, Jan Kosakowski, Maciej Marczewski, Szymon Marchlewski, Kamil Niedźwiecki, Piotr Panufnik, Grzegorz Peplowski, Ewa Serewiś, Radosław Zajęc

2023

Współpraca/ Cooperation/ Mitarbeit

dr Joanna Abramów, dr Wojciech Brillowski, dr Paloma Cuello del Pozo,
dr Alicja Drozd-Lipińska, Andrzej Drozdek, dr inż. Andrzej Dumalski,
dr Anna Elzanowska, prof. dr hab. Piotr Gunia, mgr Karolina Hejbudzka,
dr Uwe Heusser, dr hab. Tomasz Kozłowski, prof. UMK,
prof. dr hab. inż. Marek Krąpiec, mgr Leif Plith Lauritsen,
prof. dr hab. inż. Daniel Makowiecki, mgr Maciej Marczewski,
dr inż. Jerzy Miałdun, Paweł Moszczyński, dr hab. Andrzej Ossowski,
prof. PUM, dr Marek Pacholec, prof. dr hab. Borys Paszkiewicz,
dr Dorota Sakowicz, mgr Jarosław Strobin, dr Seweryn Szczepański,
dr Piotr Szwarczewski, dr hab. Krystyna Sulkowska-Tuszyńska, prof. UMK
prof. dr hab. Wojciech Tylmann, prof. dr hab. Tomasz Ważny,
dr hab. Fabian Welc, prof. UKSW, mgr Bogusław Wierzbicki, mgr Piotr Wroniecki

Barczewko, Koło Gospodyń Wiejskich „Pompejki”.
“Pompejki” Farmers’ Wives’ Association in Barczewko.
Landfrauenkreises „Pompejki” in Barczewko.

Podziękowania/Thanks/Danke

Uniwersytet Gdański:

Prorektor ds. Badań Naukowych UG – prof. dr hab. Wiesław Laskowski,
Dziekan Wydziału Historycznego UG – dr hab. Arkadiusz Janicki, prof. UG,
Dyrektor Instytutu Archeologii UG – dr hab. Marcin Wąs, prof. UG,
mgr Anna Lachowska, mgr Maria Mazurowska, mgr Joanna Pawłowska,
mgr Joanna Stec, dr Agnieszka Ożóg

Georg-August-Universität Göttingen,

Universität Greifswald,

Der Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien,

Ursula Fox und Historischer Verein für Ermland

Marek Drężek REM Barczewko,

Urząd Miasta i Gminy Barczewo,

Sołectwo Barczewko, KGW „Pompejki” Barczewko,

Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Barczewie,

Macrosat Barczewo, PRETOR Barczewko,

Janina Alicka ALIK Barczewko,

Gospodarstwo Agroturystyczne Janczary,

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łęgajnach,

Stary Folwark – Tumiany, Bar Kęsek – Barczewo,

OSP Barczewko, OSP Barczewo,

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie,

Towarzystwo Naukowe Pruthenia Olsztyn,

Michał Duchliński, Andrzej Młynarczyk, Jarosław Niedziela,

Lech Jan Nitkowski

AK

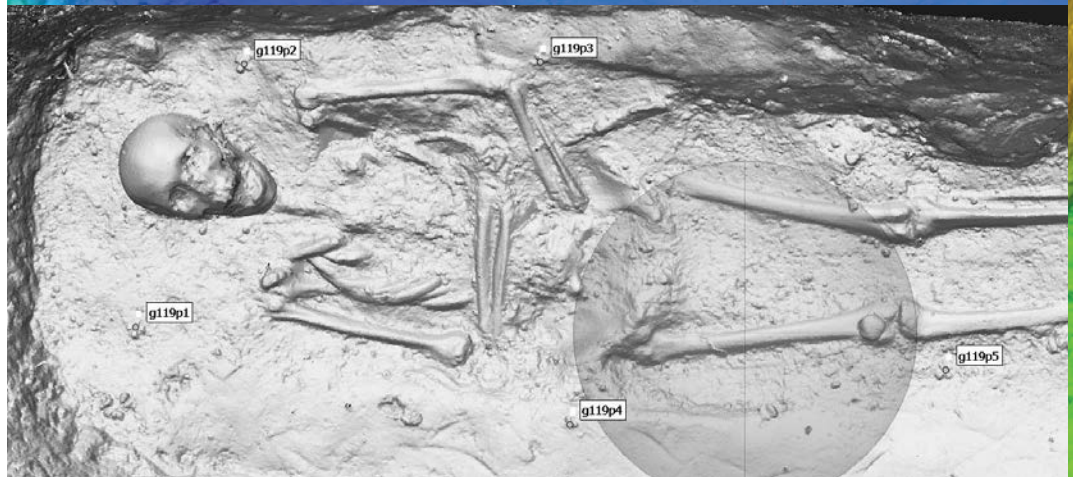
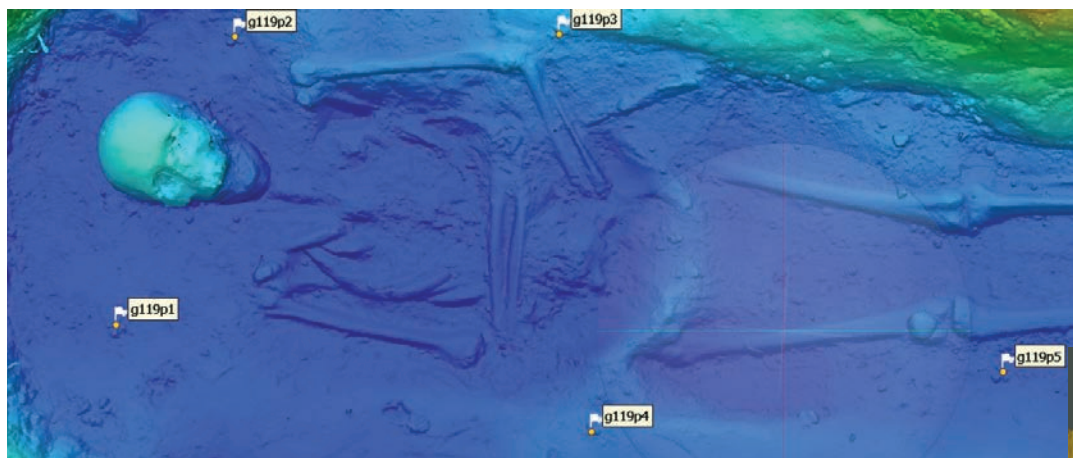
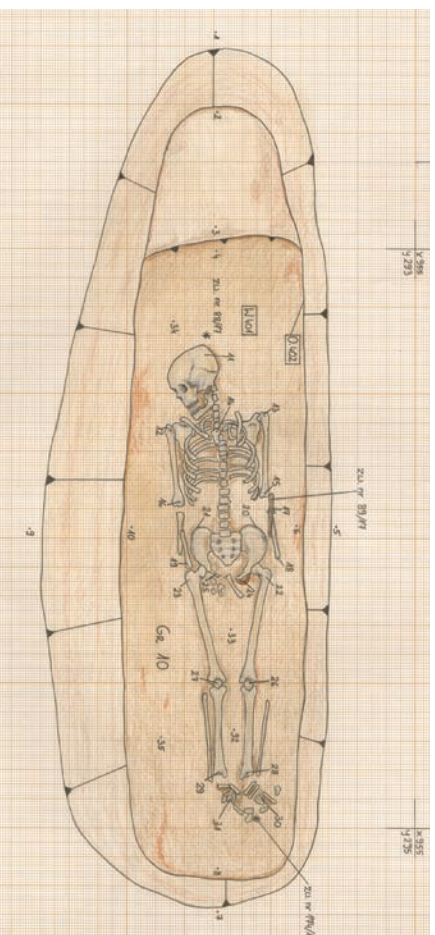
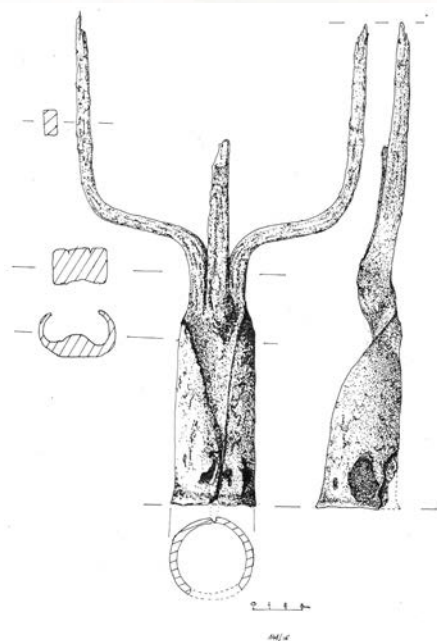
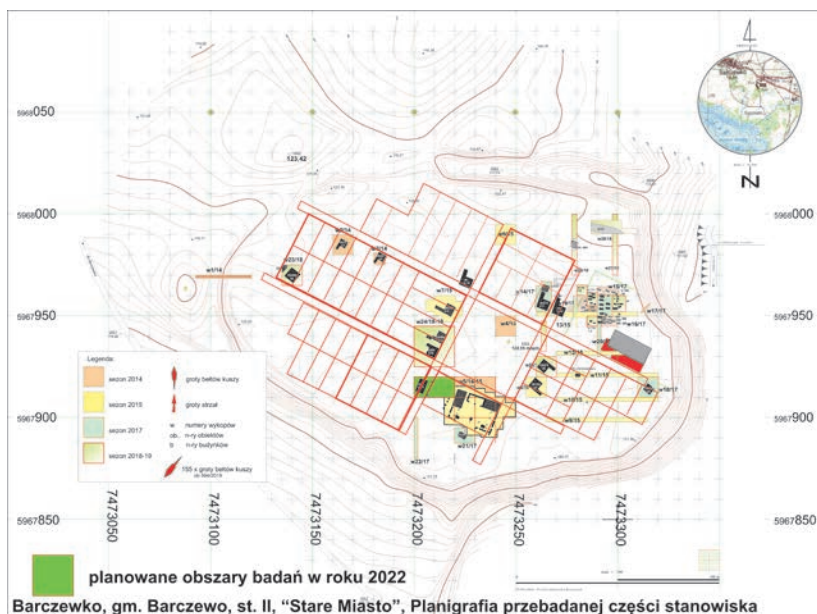
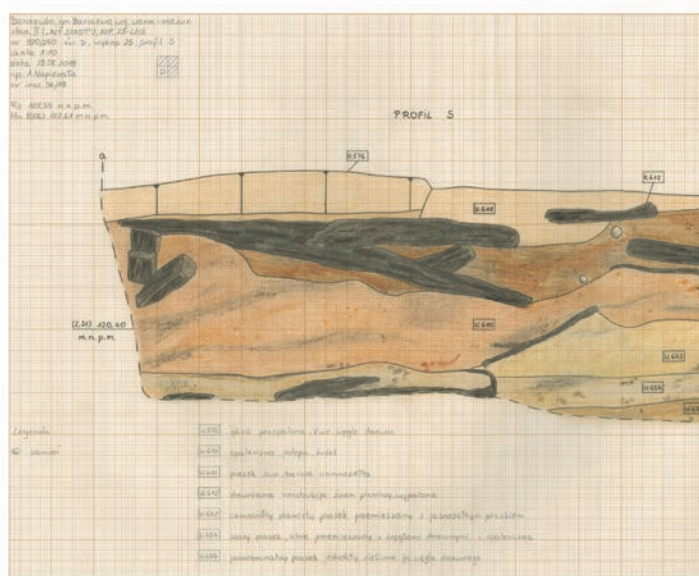
Lech Jan Nitkowski,

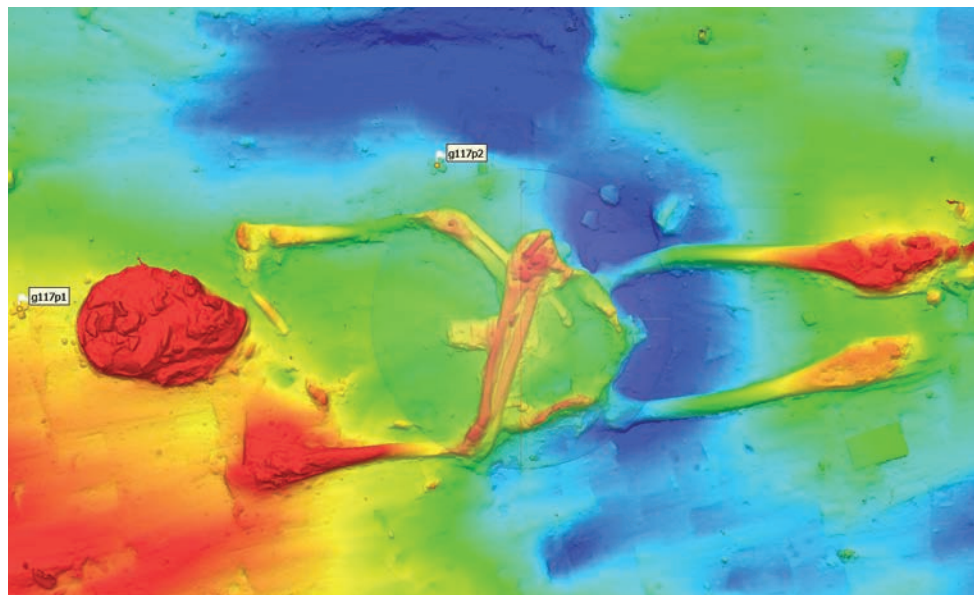
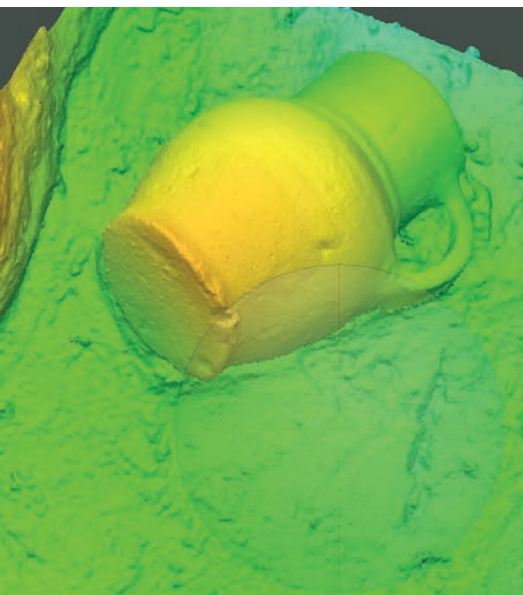
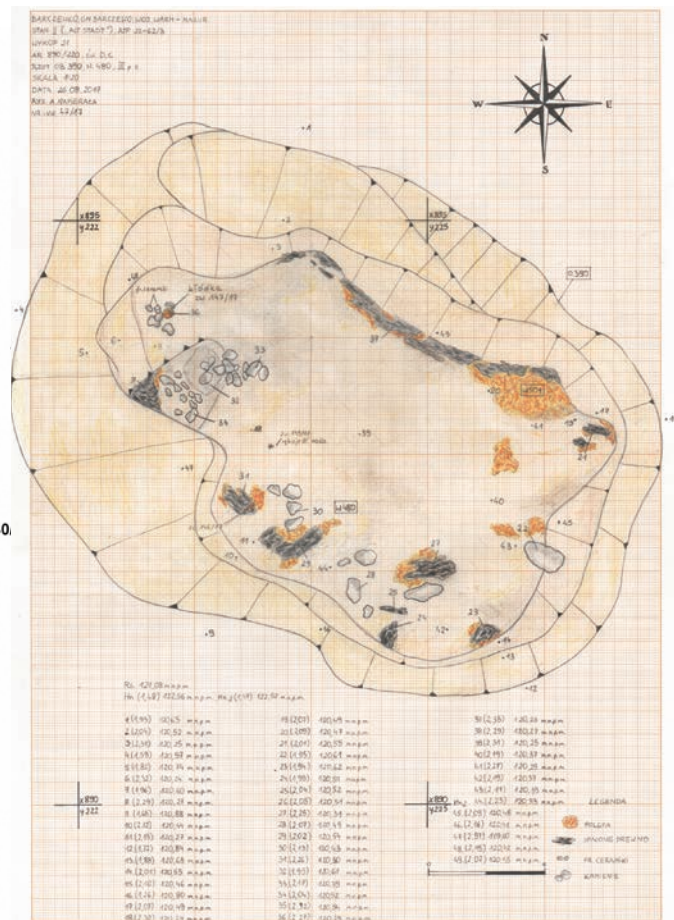
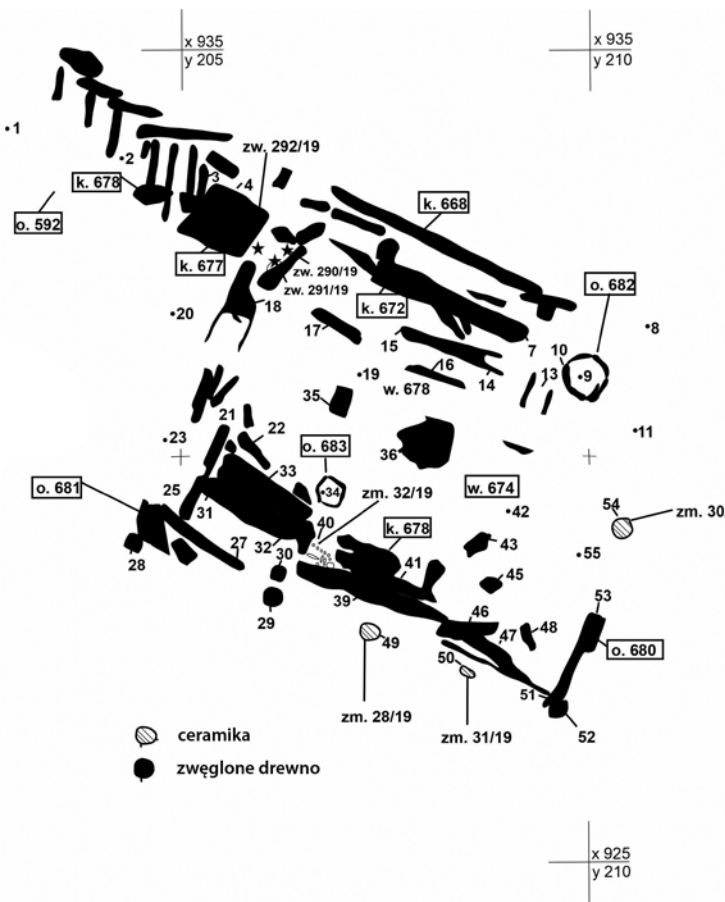
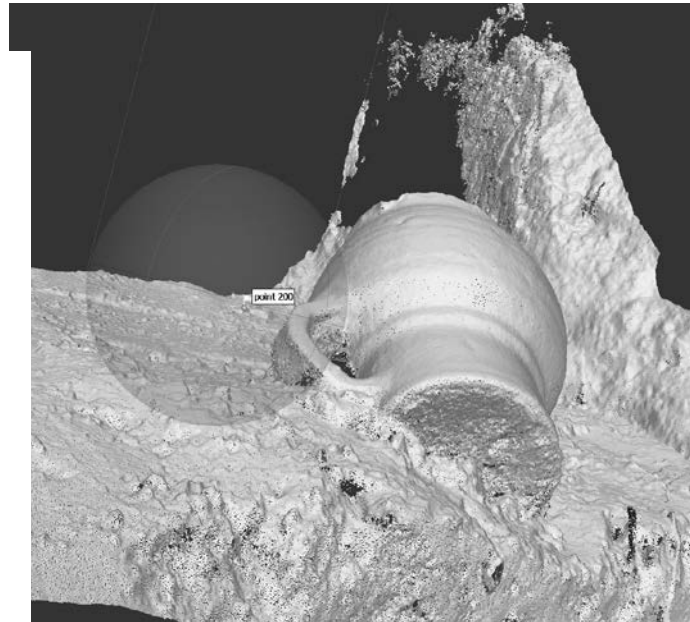
Burmistrz Barczewa 2006–2018

Mayor of Barczewo

Bürgermeister von Barczewo

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Gdańskiego